Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук,
професор
Василь ОРЛИК
«___»_____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Інформаційне середовище та бібліотека»

Виконала: здобувач вищої освіти
IV курсу, групи ІС-21
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
МАТЮХА Дарина Дмитрівна

«_____»_____2025 р.

Керівник роботи:
кандидат філологічних наук, доцент
_____Людмила ГЛЄБОВА
«_____»_____2025 р.

Рецензент:
к. пед. н., директор Кропивницького фахового коледжу Приватного вищого навчального закладу «Університет сучасних знань»
_____Тетяна ШИШКІНА

Кропивницький – 2025

Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Спеціальність: 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Освітньо-професійна програма: «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____В. ОРЛИК
«__»_____2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матюха Дарина Дмитрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Інформаційне середовище та бібліотека
Керівник роботи: кандидат філологічних наук, доцент Людмила ГЛЄБОВА
(прізвище, ім'я, по батькові)
2. Строк подання роботи до захисту_____
3. Мета та завдання кваліфікаційної роботи _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Дата видачі завдання: « » _____ 2025 р.

_____ _____
(підпис керівника) (прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання
«____» _____2025 р.

_____ _____
(підпис здобувача) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ
на кваліфікаційну роботу

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти групи ІС-21 ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, 2025 р.

Матюхи Дарини Дмитрівни

Науковий керівник: к. філол. н., доц. ГлєбоваЛ.В.

Тема кваліфікаційної роботи: «Інформаційне середовище та бібліотека».

Актуальність даного дослідження полягає в необхідності вивчення процесів інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне середовище, визначення основних викликів та перспектив їхнього розвитку. Впровадження нових технологій дозволяє бібліотекам не лише зберігати свою традиційну функцію, а й перетворюватися на багатофункціональні інформаційні центри, що сприяють розвитку освіти, науки та культури.

Мета дослідження – проаналізувати особливості інформаційного середовища бібліотек, виявити основні тенденції його розвитку та запропонувати шляхи ефективної інтеграції бібліотек у сучасний цифровий простір.

Завдання дослідження включають:

- визначення поняття «інформаційне середовище бібліотеки» та його структурних елементів;
- аналіз впливу інформаційних технологій на діяльність бібліотек;
- вивчення процесів автоматизації та цифровізації бібліотечних ресурсів;
- оцінку основних викликів та перспектив розвитку бібліотечно-інформаційного середовища.

Об’єктом дослідження є бібліотека як інформаційний центр, що розвивається в умовах цифрової епохи. **Предмет дослідження** – інформаційне середовище бібліотеки, його структура, особливості та шляхи вдосконалення в контексті сучасних інформаційних технологій.

Практичне значення: результати дослідження можуть бути використані для модернізації бібліотек, впровадження автоматизованих систем управління бібліотечними фондами та покращення обслуговування користувачів. Робота може стати корисною для бібліотекарів, інформаційних аналітиків, розробників бібліотечних інформаційних систем та студентів, які вивчають бібліотечну справу та інформаційні технології.

Структура та зміст роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків**.**

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бібліотека, інформаційне средовище, цифрові технології, автоматизація бібліотечних процесів штучний інтелект**.**

SUMMARY

Candidate for the first (bachelor's) level of high ereducation, group IS-21 OPP «Information, library and archival affairs», specialty 029 «Information, library and archival affairs»of the Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2025.

Matyukha Daryna **Dmitrievna**

Academic supervisor: Candidate of Philology. Ph.D., Assoc. Gliebova L.V.

Topic of the qualification work: "Information environment and library".

The relevance of this research lies in the need to study the processes of integration of libraries into the modern information environment, to identify the main challenges and prospects for their development. The introduction of new technologies allows libraries not only to maintain their traditional function, but also to transform into multifunctional information centers that contribute to the development of education, science and culture.

The purpose of the study is to analyze the features of the information environment of libraries, identify the main trends in its development and propose ways to effectively integrate libraries into the modern digital space.

The objectives of the study include:

• defining the concept of "library information environment" and its structural elements;

• analyzing the impact of information technologies on the activities of libraries;

• studying the processes of automation and digitalization of library resources;

• assessing the main challenges and prospects for the development of the library and information environment.

The object of the study is the library as an information center that is developing in the digital era. **The subject** of the study is the library's information environment, its structure, features and ways to improve it in the context of modern information technologies.

Practical significance: the results of the study can be used to modernize libraries, implement automated library fund management systems and improve user service. The work can be useful for librarians, information analysts, developers of library information systems and students studying library science and information technologies.

Structure and content of the work. The qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of sources used and appendices.

KEYWORDS: library, information environment, digital technologies, automation of library processes, artificial intelligence.

Відгук

на кваліфікаційну роботу

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти групи ІС-21 ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Центральноукраїнського національного технічного університету

Матюхи Дарини Дмитрівни

Тема кваліфікаційної роботи: **«Інформаційне середовище та бібліотека».**

Кваліфікаційна робота є ґрунтовним дослідженням, що висвітлює сучасні тенденції розвитку бібліотек у цифрову епоху. Автор роботи проаналізував ключові аспекти формування інформаційного середовища, розглянув традиційні та новітні технології управління інформаційними ресурсами, а також перспективи розвитку бібліотечних установ у контексті глобалізації знань.

Матюха, Д. Д. Інформаційне середовище та бібліотека : кваліфікаційна бакалаврська робота : спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / наук. кер. Л. В. Глєбова ; Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. - Кропивницький : ЦНТУ, 2024. – 67 с.

Робота має чітку структуру, містить актуальну джерельну базу та ґрунтується на сучасних наукових дослідженнях у сфері бібліотекознавства та інформаційних технологій. Особливої уваги заслуговує аналіз цифрових ресурсів бібліотек, електронних каталогів, а також впровадження хмарних технологій та штучного інтелекту в бібліотечну діяльність.

Сильними сторонами дослідження є: комплексний підхід до вивчення інформаційного середовища бібліотек, використання різноманітних методів дослідження (теоретичний аналіз, порівняльний метод, статистичний аналіз), практична значущість отриманих висновків, які можуть бути використані для покращення бібліотечного обслуговування.

Робота виконана на високому науковому рівні, демонструє вміння автора працювати з науковими джерелами, аналізувати сучасні тенденції та робити обґрунтовані висновки.

Таким чином, кваліфікаційна робота Матюхи Дарини Дмитрівни є самостійним, завершеним дослідженням в рамках визначених завдань, повністю відповідає вимогам щодо кваліфікаційних досліджень і заслуговує позитивної оцінки.

Керівник кваліфікаційної роботи:
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри історії, археології, інформаційної

та архівної справи
Людмила ГЛЄБОВА _____

Рецензія
на кваліфікаційну роботу

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти групи ІС-21 ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Центральноукраїнського національного технічного університету

Матюхи Дарини Дмитрівни

Тема кваліфікаційної роботи: **«Інформаційне середовище та бібліотека».**

Кваліфікаційна робота є актуальним та ґрунтовним дослідженням, що висвітлює питання розвитку бібліотек в умовах цифровізації та глобалізації інформаційних потоків.

У сучасному суспільстві бібліотеки вже не є лише сховищами друкованих видань, а трансформуються у мультимедійні інформаційні центри. Робота демонструє, як новітні інформаційні технології змінюють підходи до збереження, поширення та використання знань, а також як бібліотеки адаптуються до сучасних умов.

Робота має логічну, чітко структуровану будову. Вона складається з вступу, основних розділів та висновків**.** У першому розділі розглянуто теоретичні основи поняття «інформаційне середовище», у другому – проаналізовано роль бібліотек у сучасному інформаційному просторі, а в третьому – окреслено перспективи розвитку інформаційних технологій у бібліотечній сфері.

Дослідження має практичне значення, оскільки отримані результати можуть бути використані бібліотеками для покращення електронного обслуговування користувачів. Текст дослідження структурований, висновки логічно випливають із проведеного аналізу. Оформлення відповідає вимогам до кваліфікаційних досліджень, усі джерела коректно оформлені відповідно до стандартів бібліографічного опису.

Робота відповідає вимогам**,** що висуваються до кваліфікаційних досліджень, і може бути допущена до захисту.

Матюха Дарина Дмитрівна заслуговує присудження освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Рецензент
к. пед. н., директор Кропивницького фахового
коледжу Приватного вищого
навчального закладу «Університет сучасних знань»
Тетяна ШИШКІНА _____

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія дослідження

1.2. Джерельна база та методи дослідження

РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Роль бібліотек у створенні та розвитку інформаційного середовища

2.2. Інформаційні ресурси бібліотеки: традиційні та електронні формати

2.3. Цифрові технології та автоматизація бібліотечних процесів

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

3.1. Інноваційні тенденції у розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності

3.2. Використання штучного інтелекту та великих даних у бібліотечній сфері

3.3. Виклики та перспективи інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне середовище

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що суттєво впливає на всі сфери життя, зокрема й на діяльність бібліотек. Традиційна роль бібліотеки як сховища знань еволюціонувала до створення відкритого інформаційного простору, де поєднуються друковані та цифрові ресурси, а також новітні технології пошуку та обробки інформації.

Інформаційне середовище бібліотеки формується під впливом глобальних цифрових трансформацій, що змушує бібліотечні установи адаптуватися до нових реалій, модернізувати свої послуги та використовувати інноваційні методи роботи з користувачами. Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи, електронні каталоги, цифрові архіви та платформи відкритого доступу є ключовими елементами сучасного інформаційного простору бібліотек.

Актуальність даного дослідження полягає в необхідності вивчення процесів інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне середовище, визначення основних викликів та перспектив їхнього розвитку. Впровадження нових технологій дозволяє бібліотекам не лише зберігати свою традиційну функцію, а й перетворюватися на багатофункціональні інформаційні центри, що сприяють розвитку освіти, науки та культури.

Мета дослідження – проаналізувати особливості інформаційного середовища бібліотек, виявити основні тенденції його розвитку та запропонувати шляхи ефективної інтеграції бібліотек у сучасний цифровий простір.

Завдання дослідження включають:

- визначення поняття «інформаційне середовище бібліотеки» та його структурних елементів;
- аналіз впливу інформаційних технологій на діяльність бібліотек;
- вивчення процесів автоматизації та цифровізації бібліотечних ресурсів;

- оцінку основних викликів та перспектив розвитку бібліотечно-інформаційного середовища.

Об’єктом дослідження є бібліотека як інформаційний центр, що розвивається в умовах цифрової епохи. **Предмет дослідження** – інформаційне середовище бібліотеки, його структура, особливості та шляхи вдосконалення в контексті сучасних інформаційних технологій.

Дослідження базується на аналізі наукових джерел, нормативних документів, міжнародного досвіду та практичних прикладів інтеграції бібліотек у цифровий простір. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення бібліотечної діяльності, розробки стратегій цифрової трансформації бібліотек та покращення доступу до інформаційних ресурсів.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження використано комплекс **наукових методів**: аналіз та синтез, порівняльний метод, метод контент-аналізу, соціологічні методи (анкетування, опитування, інтерв’ю), метод спостереження, сайтометрія тощо.

Наукова новизна: дослідження розкриває нові аспекти функціонування бібліотек у сучасному інформаційному середовищі, враховуючи розвиток цифрових технологій, автоматизацію бібліотечних процесів та інтеграцію інноваційних рішень. У роботі аналізуються сучасні тенденції цифровізації бібліотек, вплив штучного інтелекту, хмарних сервісів, блокчейн-технологій та відкритого доступу на управління інформаційними ресурсами. Особлива увага приділяється трансформації бібліотек у коворкінгові та мультимедійні освітні центри.

Практичне значення: результати дослідження можуть бути використані для модернізації бібліотек, впровадження автоматизованих систем управління бібліотечними фондами та покращення обслуговування користувачів. Робота може стати корисною для бібліотекарів, інформаційних аналітиків, розробників бібліотечних інформаційних систем та студентів, які вивчають бібліотечну справу та інформаційні технології.

Структура та зміст роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків**.** У вступі обґрунтувано актуальність теми, визначено мету та завдання дослідження. тощо. У першому розділі визначено теоретичні засади інформаційного середовища бібліотек. Другий розділ присвячено цифровізації та автоматизації бібліотечних процесів, третій – інноваційним тенденціям та перспективам розвитку бібліотек. У висновках **-** узагальнено отримані результати, визначено ключові викликиі перспектив розвитку бібліотек у цифрову епоху.

Список використаних джерел містить наукові праці, нормативні документи, статті та електронні ресурси, що використовувалися в дослідженні.

Додатки включають документи, що ілюструють результати дослідження.

Дослідження сприяє розумінню сучасних викликів бібліотек у цифровому середовищі та пропонує інноваційні підходи для їхньої модернізації. Висновки та практичні рекомендації можуть бути використані для подальшого розвитку бібліотечної справи та підвищення ефективності роботи бібліотек у сучасному інформаційному суспільстві.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія дослідження

Питання формування та розвитку інформаційного середовища бібліотек розглядалося в наукових дослідженнях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідження цього напряму охоплює історію бібліотечної справи, вплив інформаційних технологій на бібліотечну діяльність, цифровізацію ресурсів та інтеграцію бібліотек у сучасне інформаційне суспільство.

Значимі аспекти розвитку бібліотек та їхньої ролі у формуванні інформаційного середовища висвітлювалися в працях В. Барабаш, Л. Глєбової [12], Ю.Горбань [23], які аналізували цінні та рідкісні документи як вагомі складові культури, бібліотечні системи, їхні зміни під впливом соціально-економічних факторів та розвиток бібліотечно-інформаційної науки.

Проблематика формування та розвитку інформаційного середовища бібліотек, зокрема в умовах цифровізації, стала предметом уваги багатьох українських дослідників. У працях І. Бородай, Л. Татарчук і Т. Підгайної [17] проаналізовано досвід використання інформаційних технологій у провідних бібліотеках світу та можливості їх адаптації в умовах сучасних комунікацій, що є надзвичайно важливим для розуміння глобального контексту трансформації бібліотечної діяльності.

У дослідженнях О.В. Воскобойнікової-Гузєвої та Н.М. Терещенко [21] акцентовано увагу на ціннісних орієнтирах стратегічного розвитку бібліотек ЗВО, що дозволяє розглядати бібліотеки як активних учасників у формуванні освітнього та культурного простору. Аналогічно, у роботі Ю.І. Горбаня, Л.А. Рибки та А.Т. Рибки [25] описано модернізаційні процеси в діяльності наукових бібліотек, що дозволяє осмислити інституційні підходи до управління змінами.

Цифрові технології та інструменти маркетингу, як важливий чинник ефективності діяльності бібліотек, проаналізовано у дослідженні Т.В.Гавриленка та Д.Р. Бєлєєнка [22]. Вони підкреслюють роль цифрового маркетингу в підвищенні видимості бібліотеки в інформаційному просторі.

Ж.З. Денисюк і О.В. Яковлев [26] у своїй статті розглядають формування інформаційної культури суспільства як невід'ємну складову діяльності бібліотек у цифрову епоху, що безпосередньо стосується і функціонування регіональних наукових бібліотек. Подібну увагу до цифрової документальної спадщини приділяє В.В. Добровольська [27], аналізуючи електронну бібліотеку «Україніка» як зразок успішного інтегрованого ресурсу.

У монографії О.Желай [38] детально досліджено сучасні електронні сервіси бібліотек, їхні функціональні можливості та значення для задоволення інформаційних потреб користувачів. Ці положення доповнює посібник під загальною редакцією Л.О. Пономаренко [42], у якому розкриваються практичні аспекти формування та використання інформаційних ресурсів бібліотек закладів освіти.

Особливу увагу контексту діяльності бібліотек у соціокультурному просторі приділяє І.І. Тюрменко [68], розглядаючи установи соціальної пам'яті як важливі елементи національного інформаційного середовища. А колективна монографія під ред. Т.А. Васильєвої [69] надає широку панораму цифрових змін в освіті, що також впливають на місію та функціонування бібліотек як інформаційних та освітніх центрів.

Різноманітні аспекти інформаційної безпеки знайшли своє висвітлення у працях О.Вишні [20], Довгань О., Тарасюк А., Ткачук Т. [29], Нестеренко Г. [53].

У роботі В.Сергієнко знаходимо інформацію про особливості забезпечення захисту інформації у воєнний час [64].

Наукові пошуки фахівів-практиків Центральноукраїнського регіону своєю площадкою мають збірник статей «Бібліотечна орбіта Кіровоградщини» [14].

Вивченню проблемних питань використання сучасних інформаційних технологій, різноманітних цифрових інструментів та сервісів присвячено роботи Близнюк Т. [15], Р. Чанишева [43], О. І. Зачек, В. В. Сеник, Т. В. Магеровської [44], В. П. Бурдаєв, Н. Г. Аксак, М. В. Кушнарьова та ін. [66], Волосюк Ю.В. [67] та багатьох інших.

Наукові дослідження свідчать про складність і багатогранність процесу розвитку інформаційного середовища бібліотек, їхньої ролі у суспільстві та необхідність подальшого вивчення ефективних методів інтеграції бібліотек у цифровий простір.

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про комплексний підхід до вивчення цифрової трансформації бібліотек, їхніх функцій, інструментів і ролі в інформаційному суспільстві. Ці напрацювання створюють міцне підґрунтя для дослідження специфіки та перспектив розвитку Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д.І.Чижевського у сучасному інформаційному середовищі.

1.2. Джерельна база та методи дослідження

Дослідження базується на аналізі широкого спектра джерел, які охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти розвитку інформаційного середовища бібліотек. До основних джерел належать:

1. Нормативно-правові акти та офіційні документи

Закон України «Про інформацію»,

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»,

Закон України «Про культуру»,

Закон України «Про охорону культурної спадщини»,

Закон України «Про доступ до публічної інформації»

«Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини» та ін.

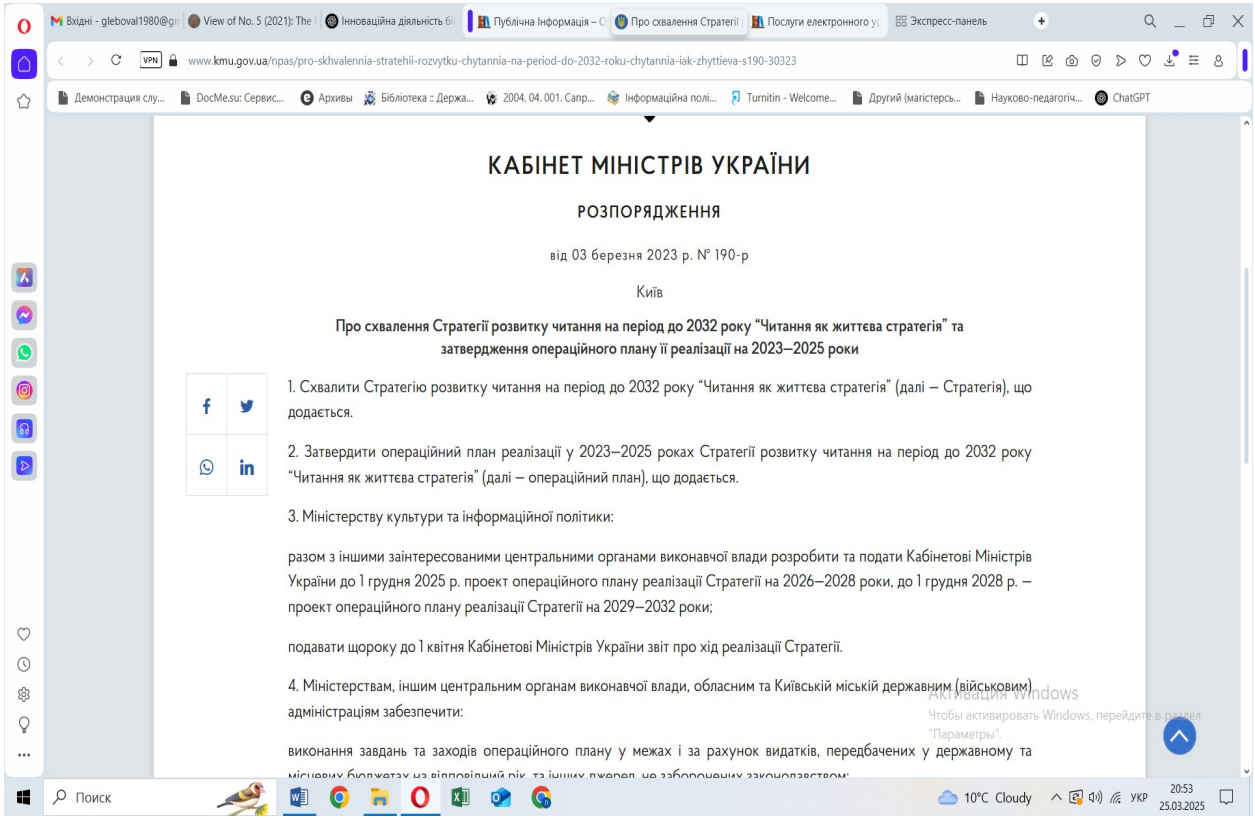

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 03 березня 2023 р. № 190-р

Київ

Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року "Читання як життєва стратегія" та затвердження операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки

1. Схвалити Стратегію розвитку читання на період до 2032 року "Читання як життєва стратегія" (далі – Стратегія), що додається.

2. Затвердити операційний план реалізації у 2023–2025 роках Стратегії розвитку читання на період до 2032 року "Читання як життєва стратегія" (далі – операційний план), що додається.

3. Міністерству культури та інформаційної політики:

разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати Кабінетові Міністрів України до 1 грудня 2025 р. проект операційного плану реалізації Стратегії на 2026–2028 роки, до 1 грудня 2028 р. – проект операційного плану реалізації Стратегії на 2029–2032 роки;

подавати щороку до 1 квітня Кабінетові Міністрів України звіт про хід реалізації Стратегії.

4. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним та Київській міській державним (військовим) адміністраціям забезпечити:

виконання завдань та заходів операційного плану у межах і за рахунок видатків, передбачених у державному та

Рис.1.1. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року…»

2. Електронні ресурси та бази даних

«Бібліотека ЦНТУ. Основні фонди»,

«Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім.Д.І.Чижевського»,

«Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : електронні інформаційні ресурси НБУВ»,

«Сайт бібліотеки Конгресу»,

«Сайт Британської бібліотеки»,

«Сайт Національної бібліотеки Франції»,

«Сайт бібліотеки Німеччини»,

«CUNTUR – Репозитарій Центральноукраїнського національного технічного університету».

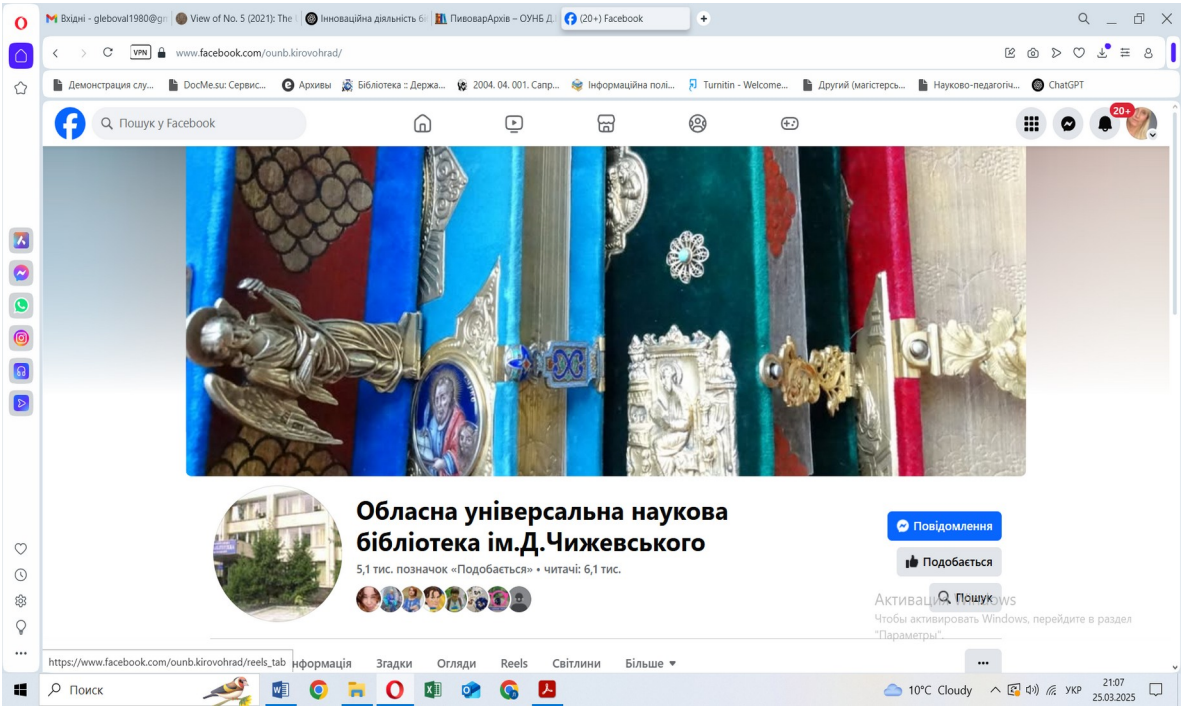

Рис.1.2. Сторінка Обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського у фейсбуці

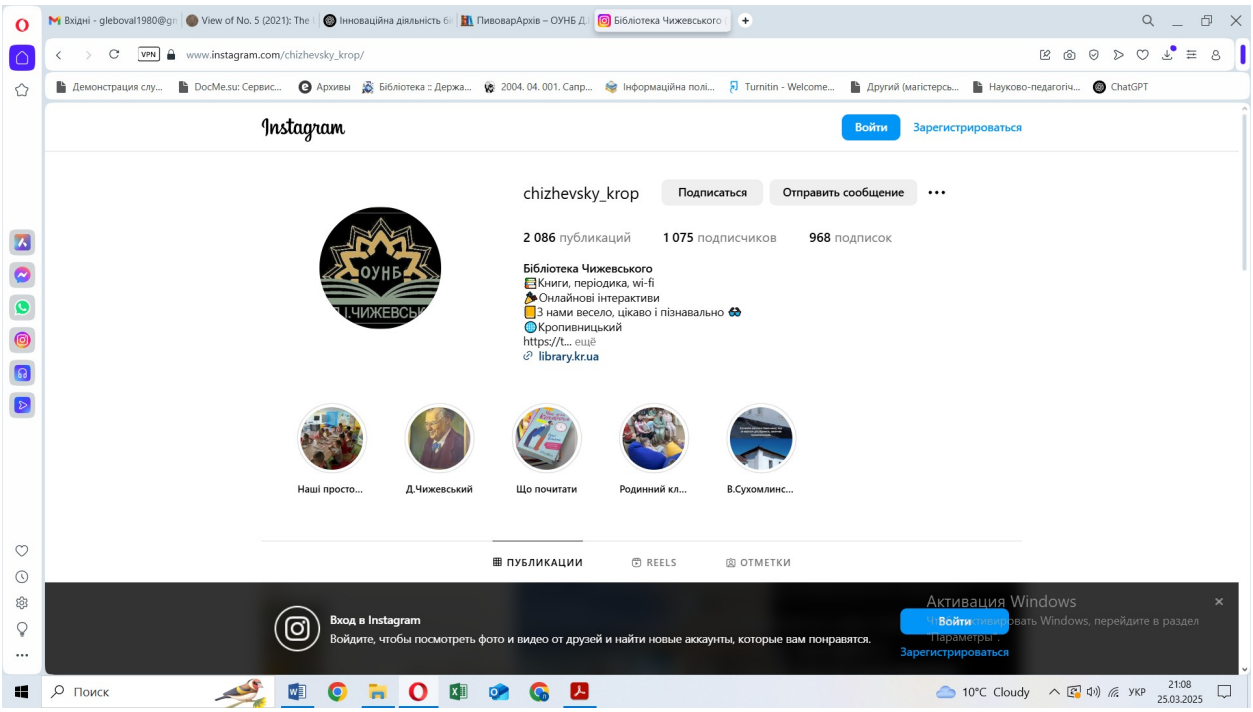

Рис.1.3. Представлення Обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського в інстаграм

3. Практичні матеріали, документи

Статут Обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського (Додаток А),

Правила користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського» (Додаток Б),

Звіти Комунального закладу «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського» (Додатки В та Г),

«Звіт про діяльність державних, публічних бібліотек, централізованих бібліотечних систем (ЦБС), що віднесені до сфери управління Міністерства культури і туризму України» (Додаток Д).

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження використано комплекс наукових методів:

1. Аналіз та синтез – для систематизації наукових підходів до визначення поняття «інформаційне середовище бібліотеки», узагальнення теоретичних і практичних аспектів досліджуваної теми.

2. Порівняльний метод – для аналізу досвіду українських та зарубіжних бібліотек щодо інтеграції в цифровий простір та використання сучасних інформаційних технологій.

3. Метод контент-аналізу – для вивчення наукових публікацій, звітів бібліотек та нормативно-правових документів щодо впровадження цифрових технологій у бібліотечну діяльність.

4. Соціологічні методи (анкетування, опитування, інтерв'ю) – для збору даних про рівень використання інформаційних технологій у бібліотеках та оцінки потреб користувачів у цифрових послугах.

5. Метод спостереження – для вивчення реального стану цифровізації бібліотек на основі практичного аналізу функціонування електронних каталогів, цифрових сховищ та автоматизованих систем.

6. Статистичний метод – для обробки даних про використання бібліотечних ресурсів, відвідуваність електронних платформ та рівень впровадження інновацій у бібліотечну справу.

Застосування комплексу цих методів дозволяє забезпечити об'єктивний та комплексний аналіз проблеми, зробити висновки щодо ефективних шляхів інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне середовище.

Висновки до розділу 1

Історіографія дослідження охоплює вивчення літератури та наукових досліджень, що висвітлюють розвиток бібліотечної справи, інформаційних технологій та їх інтеграцію у бібліотечне середовище.

Сучасні науковці аналізують вплив цифрових технологій, штучного інтелекту та хмарних сервісів на розвиток бібліотек.

Основні напрями досліджень: використання Big Data та штучного інтелекту у бібліотечній діяльності, хмарні технології та віддалений доступ до бібліотечних ресурсів, цифрові платформи та інтеграція бібліотек у глобальну інформаційну мережу.

Історіографія питання демонструє, що роль бібліотек у формуванні інформаційного середовища значно змінилася – від традиційного зберігання знань до активного використання сучасних інформаційних технологій. Сучасні дослідження зосереджені на адаптації бібліотек до цифрової епохи, розширенні їхньої функціональності та інтеграції в глобальну інформаційну систему.

Джерельна база дослідження включає нормативно-правові, електронні ресурси та документи установи, що висвітлюють питання інформаційного середовища бібліотек.

Застосування різноманітних методів дослідження та використання широкої джерельної бази дозволяє комплексно оцінити роль бібліотек в інформаційному середовищі. Це допомагає не лише визначити сучасний стан бібліотечних послуг, а й окреслити перспективи їх розвитку у цифрову епоху.

РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Роль бібліотек у створенні та розвитку інформаційного середовища

У сучасному суспільстві інформація є одним із найцінніших ресурсів, а бібліотеки виступають ключовими елементами інформаційного середовища. Вони не лише зберігають знання, але й активно сприяють їх розповсюдженню, обробці та впровадженню новітніх технологій у сфері інформації.

Бібліотека виконує функцію збереження та доступу до знань, що забезпечує її важливу роль у формуванні інформаційного простору. Основні завдання бібліотек у цьому процесі: збирання та систематизація інформації – організація фондів, каталогізація, створення електронних баз даних; надання доступу до інформації – розвиток цифрових ресурсів, онлайн-каталогів та відкритих електронних архівів; інформаційна грамотність – навчання користувачів навичкам пошуку, аналізу та критичного оцінювання інформації.

Сучасні бібліотеки активно впроваджують інформаційні технології, що сприяє розвитку інформаційного середовища. Таким є, насамперед, автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи (АБІС) – електронні каталоги, інтегровані пошукові платформи, онлайн-доступ до фондів. Важливими у сучасному світі є цифрові бібліотеки – ресурси, що надають доступ до оцифрованих книжок, наукових праць, журналів та інших матеріалів. Дистанційний доступ до інформаційних ресурсів дозволяють забезпечити хмарні технології Штучний інтелект та великі дані використовуються для персоналізації пошуку інформації та аналізу читацьких запитів.

Бібліотеки відіграють значну роль у підтримці освіти та науки, створюючи умови для академічної та дослідницької діяльності, забезпечуючи

співпрацю з освітніми установами – підтримку навчальних програм, забезпечення підручниками та науковими виданнями. Саме бібліотеки наразі найчастіше забезечують доступ до наукових баз даних – підписка на Scopus, Web of Science, Google Scholar та інші ресурси. Важливим напрямком роботи сучасної бібліотеки є проведення семінарів та тренінгів – навчання навичкам роботи з інформацією, цитування та академічної доброчесності.

Бібліотеки продовжують змінюватися відповідно до потреб сучасного суспільства. Основні напрямки їх розвитку включають створення віртуальних бібліотек – забезпечення глобального доступу до інформації незалежно від місця перебування. У сучасну цифрову епоху віртуальні бібліотеки стали важливим елементом глобального інформаційного середовища. Вони забезпечують доступ до електронних ресурсів, розширюючи можливості користувачів у пошуку, збереженні та обміні знаннями. Віртуальна бібліотека – це цифровий інформаційний простір, у якому користувачі можуть отримувати доступ до електронних книг, наукових статей, мультимедійних матеріалів та інших ресурсів без фізичної присутності в традиційній бібліотеці. Вона використовує автоматизовані системи управління інформацією, хмарні технології та штучний інтелект для покращення сервісу. Основними складниками електронних бібліотек вважають електронні каталоги – систематизовані бази даних, що містять метаінформацію про книги, статті, архівні документи та інші ресурси; цифрові колекції – оцифровані рукописи, книги, періодичні видання, аудіовізуальні матеріали; пошукові та аналітичні системи – штучний інтелект та алгоритми Big Data для швидкого пошуку та аналізу інформації; системи управління контентом (CMS) – платформи для організації, оновлення та підтримки електронних ресурсів. Неодмінною умовою функціонування електронних бібліотек є онлайн-доступ – можливість переглядати та завантажувати матеріали через веб-сайти або мобільні додатки.

До переваг електронних бібліотек фахівці відносять глобальний доступ (користувачі можуть отримати інформацію з будь-якого місця), зручність і

оперативність (можливість швидкого пошуку та використання матеріалів), економію ресурсів (зменшення витрат на друковані видання та приміщення для їхнього зберігання); інтерактивність – можливість коментування, обговорення та колективної роботи з матеріалами, збереження культурної спадщини (оцифрування історичних документів та архівів).

Вагомий напрямок розвитку бібілотек – розширення мультимедійних ресурсів – інтеграція відео, аудіоматеріалів та інтерактивного контенту. У сучасних бібліотеках мультимедійні ресурси відіграють ключову роль у наданні інформаційних послуг та сприяють популяризації знань у нових форматах. Інтеграція цифрових технологій дозволяє розширити доступ до навчальних, наукових і культурних матеріалів, що задовольняють потреби сучасного користувача. Мультимедійні ресурси – це цифрові матеріали, що поєднують текст, зображення, аудіо, відео та інтерактивні елементи. Вони використовуються для навчання, досліджень, збереження культурної спадщини та розваг. Основні види мультимедійних ресурсів у бібліотеках – електронні книги та аудіокниги – дозволяють користувачам отримувати доступ до літератури в цифровому форматі з можливістю прослуховування, відеолекції та навчальні курси – розміщуються на освітніх платформах та бібліотечних сайтах, сприяючи самоосвіті, віртуальні виставки та 3D-тури – надають можливість ознайомитися з музейними експонатами та архівними документами без фізичної присутності, подкасти та вебінари – використовуються для популяризації літератури, науки та культури, інтерактивні платформи та ігрові технології – допомагають зробити процес навчання захопливим та ефективним. Розширення мультимедійних ресурсів має свої переваги. По-перше, доступність – можливість отримання інформації у зручний час та в будь-якому місці. По-друге, інтерактивність – залучення користувачів до активного освоєння знань. По-третє, адаптація до потреб різних аудиторій – включаючи людей з порушеннями зору та слуху. По-четверте, можливість дистанційного навчання – особливо актуальна в умовах цифрової трансформації освіти. Серед прикладів успішного

використання мультимедійних ресурсів – Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського [52], розвиває цифрові колекції та аудіовізуальні матеріали, Europeana, європейська платформа, що містить відео, аудіофайли, історичні документи та фотографії, Coursera, edX, Prometheus, онлайн-платформи, інтегровані з бібліотечними ресурсами для безкоштовного навчання. Прикладом такої установи на регіональному рівні є Обласна універсальна бібліотека імені Дмитра Чижевського [45].

У сучасному цифровому середовищі кібербезпека є критично важливим аспектом функціонування бібліотек. Оскільки бібліотеки активно використовують електронні каталоги, бази даних, онлайн-архіви та мультимедійні платформи, вони стають потенційними мішенями для кібератак, що можуть призвести до втрати інформації або компрометації персональних даних користувачів. Основні загрози кібербезпеці бібліотек: кібератаки та зломи систем – спроби отримати несанкціонований доступ до електронних ресурсів; фішинг та соціальна інженерія – маніпуляції з метою отримання конфіденційної інформації від користувачів; вірусні та шкідливі програми – впровадження програмного забезпечення, що може пошкодити або видалити бібліотечні дані; витік персональних даних – ризик розголошення особистої інформації користувачів під час реєстрації або доступу до ресурсів; DDoS-атаки – перевантаження бібліотечних серверів, що ускладнює або унеможливлює доступ до електронних ресурсів. Використання захищених мереж та шифрування даних, регулярне оновлення програмного забезпечення, захист персональних даних користувачів, навчання персоналу та користувачів, моніторинг та резервне копіювання даних належать до ефективних стратегій зміцнення кібербезпеки.

Розвиток концепції «бібліотека як коворкінг» – перетворення бібліотек на простори для навчання, співпраці та творчої діяльності. Сучасні бібліотеки перестають бути лише місцями збереження книг і трансформуються у багатофункціональні простори для навчання, роботи, комунікації та творчості. Одним із перспективних напрямів розвитку бібліотечної сфери є

концепція «бібліотека як коворкінг», яка передбачає створення комфортного середовища для спільної роботи та обміну знаннями. Коворкінг у бібліотеці – це модель використання бібліотечного простору, що забезпечує доступ до сучасних технологій, зручних робочих місць, колективної співпраці та самореалізації. Такий формат дозволяє відвідувачам не тільки читати та працювати, а й проводити зустрічі, тренінги, навчання та творчі заходи. Основні характеристики бібліотеки-коворкінгу – гнучкий простір – зони для роботи, навчання, проведення заходів та відпочинку, сучасне технічне забезпечення – доступ до Wi-Fi, комп'ютерів, 3D-принтерів, мультимедійних засобів, колаборація та спільна робота – можливість взаємодії між дослідниками, студентами, підприємцями та творчими особистостями, інтерактивні заходи – лекції, семінари, майстер-класи, зустрічі з експертами, цілодобовий або розширений доступ – адаптація графіку роботи для зручності користувачів. Бібліотеки як коворкінг характеризуються низкою переваг. Доступність та безкоштовність – на відміну від комерційних коворкінгів, бібліотеки часто пропонують безкоштовний або мінімально платний доступ до робочих просторів. Підтримка освіти та досліджень – можливість користування великою кількістю інформаційних ресурсів, архівів і наукових баз. Мотивація та продуктивність – створення атмосфери, що сприяє ефективній роботі та креативності. Розвиток громади – бібліотека стає центром соціальної взаємодії, місцем зустрічі людей з різними інтересами. Серед прикладів реалізації даної концепції у світі – бібліотека Конгресу [59], Британська бібліотека [60], Національна бібліотека Франції [61].

Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д. І. Чижевського (ОУНБ імені Д.І. Чижевського) відіграє ключову роль у створенні та розвитку сучасного інформаційного середовища регіону (Додаток А).

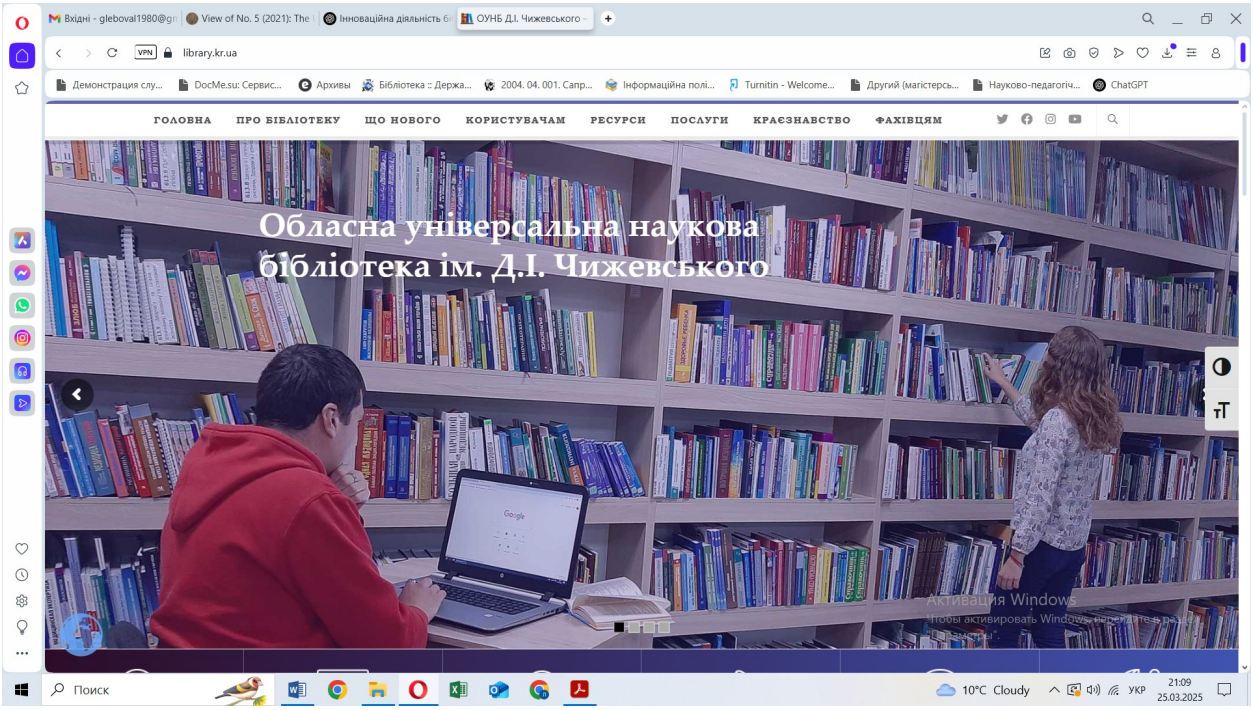

Рис.2.1. Вебсайт ОУНБ імені Дмитра Чижевського

Як провідний центр інформаційної, наукової, освітньої та культурної діяльності Кіровоградської області, бібліотека постійно впроваджує новітні інформаційні технології, забезпечуючи користувачам доступ до актуальних знань і цифрових ресурсів.

Бібліотека виступає важливим майданчиком для розвитку інформаційної культури населення, організовуючи навчання з інформаційної грамотності, роботи з електронними каталогами, базами даних, цифровими бібліотеками. Вона також забезпечує доступ до міжнародних та національних інформаційних платформ, тим самим розширюючи можливості наукового пошуку й освітнього розвитку.

Окрему увагу бібліотека приділяє формуванню електронних ресурсів – електронного каталогу, повнотекстових баз, краєзнавчих та архівних колекцій, які доступні онлайн. Це сприяє збереженню регіональної культурної спадщини, а також формує потужну базу для дослідників, освітян і студентів.

Завдяки активній участі в реалізації регіональних, всеукраїнських і міжнародних проєктів, бібліотека імені Д. Чижевського посідає чільне місце в інформаційній інфраструктурі України. Вона є ініціатором

соціокультурних, освітніх і громадських ініціатив, що об'єднують навколо бібліотеки різні цільові аудиторії.

Таким чином, Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д. І. Чижевського є не лише сховищем знань, а й активним чинником цифрової трансформації суспільства, забезпечуючи сталий розвиток регіонального інформаційного середовища.

Бібліотеки є важливими учасниками створення та розвитку інформаційного середовища. Вони не лише зберігають знання, а й активно використовують сучасні технології для їх поширення, забезпечують доступ до наукових та освітніх ресурсів, сприяють інформаційній грамотності населення. Подальший розвиток бібліотек у цифровому суспільстві дозволить їм залишатися актуальними та корисними в епоху інформаційних технологій.

2.2. Інформаційні ресурси бібліотеки: традиційні та електронні формати

У сучасному світі бібліотеки виконують не лише роль зберігачів знань, а й активних учасників інформаційного процесу. Інформаційні ресурси бібліотек представлені у традиційних (друкованих) та електронних форматах, кожен із яких має свої переваги та особливості використання.

Інформаційні ресурси бібліотек охоплюють усі види документів та джерел інформації, доступні для користувачів. Вони поділяються на: традиційні (друковані) ресурси – книги, журнали, газети, енциклопедії, довідники, дисертації тощо; електронні ресурси – цифрові бази даних, електронні книги, періодичні видання, мультимедійні матеріали.

Традиційні бібліотечні ресурси формують основу фондів і залишаються важливими в інформаційному забезпеченні освіти та науки. Традиційні бібліотечні ресурси є основою діяльності бібліотек і відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до знань та інформації. Незважаючи на цифрову трансформацію бібліотечної сфери, вони залишаються затребуваними та

актуальними, особливо у навчальному, науковому та культурному контекстах.

Основні види друкованих ресурсів: книги – наукові, навчальні, художні видання, періодичні видання – газети, журнали, бюлетені, довідкові видання – словники, енциклопедії, довідники, архівні матеріали – рукописи, дисертації, звіти, унікальні історичні документи.

Переваги друкованих ресурсів: фізична доступність без потреби в електронних пристроях, висока якість поліграфії, зручність читання, збереження культурної та історичної спадщини.

Недоліки: вразливість до пошкоджень (зношення, втрата, пожежі), потреба у великому фізичному просторі для зберігання, обмежена мобільність у доступі до інформації.

З появою цифрових технологій бібліотеки розширили доступ до інформації завдяки електронним ресурсам. Електронні ресурси бібліотек є важливим елементом сучасного інформаційного середовища. Вони розширюють можливості доступу до знань, забезпечують швидкий пошук інформації та значно підвищують ефективність бібліотечного обслуговування.

Основні види електронних ресурсів: електронні каталоги – онлайн-бази бібліотечних фондів (OPAC), цифрові бібліотеки – проєкти на зразок Europeana, Google Books, eLibrary, електронні книги та журнали – доступні через підписки на платформи JSTOR, Springer, Elsevier, наукові бази даних – Scopus, Web of Science, DOAJ, мультимедійні ресурси – аудіокниги, відеолекції, подкасти.

Переваги електронних ресурсів: доступність 24/7 з будь-якого пристрою, швидкість пошуку та доступу до інформації, можливість оновлення та актуалізації даних, оптимізація простору (замість тисяч друкованих книг – один сервер).

Недоліки: залежність від інтернет-з’єднання та технічного обладнання, проблеми з авторськими правами та цифровою безпекою, можливість втрати інформації через технічні збої.

Сучасні бібліотеки поєднують традиційні та цифрові формати, створюючи гібридні бібліотеки. Основні напрями такої взаємодії: оцифрування рідкісних та архівних документів, використання QR-кодів у бібліотеках для доступу до електронних версій книг, надання онлайн-доступу до бібліотечних каталогів, інтеграція друкованих ресурсів із цифровими навчальними платформами. Гібридні бібліотеки – це сучасний тип бібліотек, що поєднує традиційні (друковані) та цифрові ресурси для надання користувачам широкого доступу до інформації. Вони є перехідним етапом між класичними бібліотеками та повністю цифровими інформаційними центрами.

Інформаційні ресурси бібліотек продовжують розвиватися та адаптуватися до потреб користувачів. Традиційні та електронні формати не є конкурентами, а доповнюють один одного, забезпечуючи ефективний доступ до знань. Майбутнє бібліотек полягає у створенні інтегрованих інформаційних середовищ, що поєднують найкращі можливості друкованої та цифрової культури.

Інформаційні ресурси Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д. І. Чижевського представлені у двох ключових форматах — традиційному та електронному, що забезпечує комплексне обслуговування користувачів відповідно до їхніх потреб у різних інформаційних середовищах. Традиційні ресурси бібліотеки охоплюють багатий книжковий фонд, періодичні видання, енциклопедичну, довідкову, наукову, навчальну та краєзнавчу літературу. Особливу цінність мають унікальні зібрання, включаючи рідкісні та стародруки, а також архівні документи, які становлять значну частину культурної спадщини регіону. Традиційний фонд продовжує відігравати важливу роль, особливо в контексті історичних, гуманітарних та краєзнавчих досліджень.

Електронні ресурси бібліотеки є результатом цілеспрямованої цифровізації фондів, впровадження сучасних інформаційних технологій і орієнтації на віддалене обслуговування користувачів. До них належать електронний каталог, який забезпечує пошук і доступ до відомостей про всі види документів, що зберігаються в бібліотеці, цифрова бібліотека, у якій представлено оцифровані повнотекстові видання, зокрема рідкісні книги, краєзнавчі матеріали, періодичні видання та фотоархіви, а також бази даних власної генерації, що включають біобібліографічні покажчики, віртуальні виставки, краєзнавчі проєкти та інформаційні дайджести.

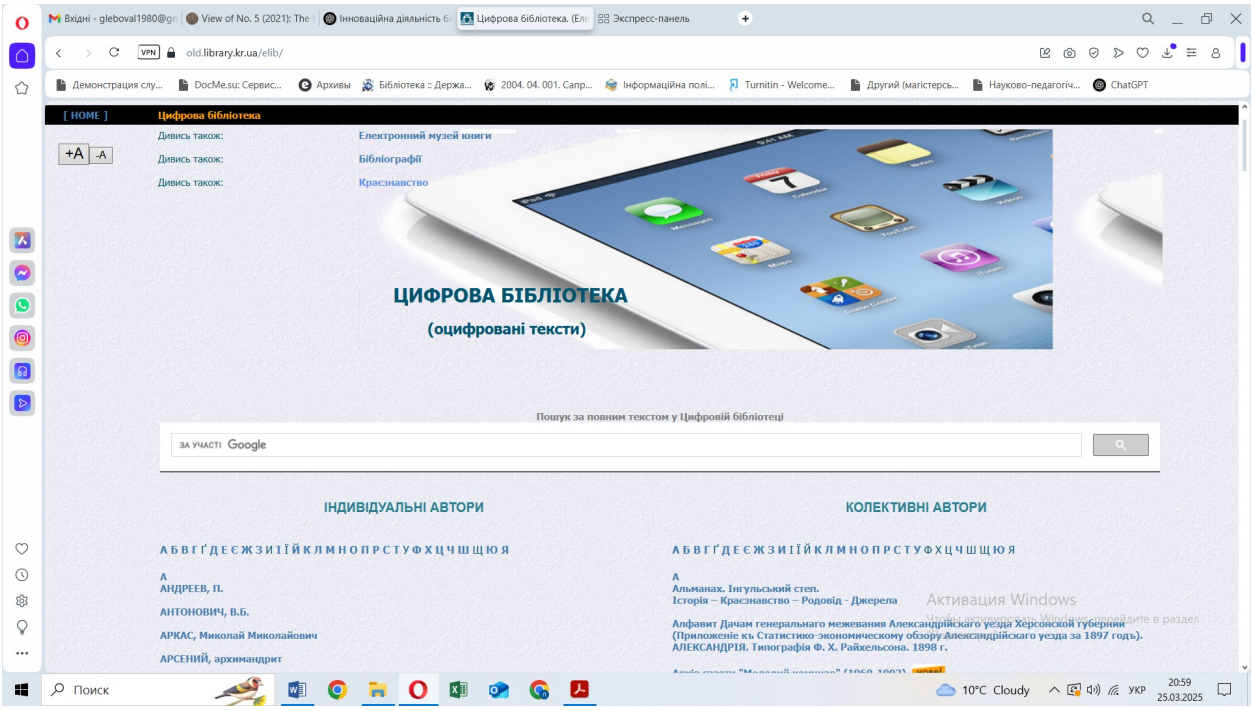

Рис.2.2. Цифрова бібліотека ОУНБ імені Дмитра Чижевського

Бібліотека надає також доступ до національних та міжнародних інформаційних платформ, серед яких EBSCO, Web of Science, SpringerLink та інші ресурси, важливі для науковців і освітян. Окрім того, активно використовуються електронні сервіси, такі як віртуальна довідка, запис на заходи, електронна доставка документів, онлайн-консультації тощо.

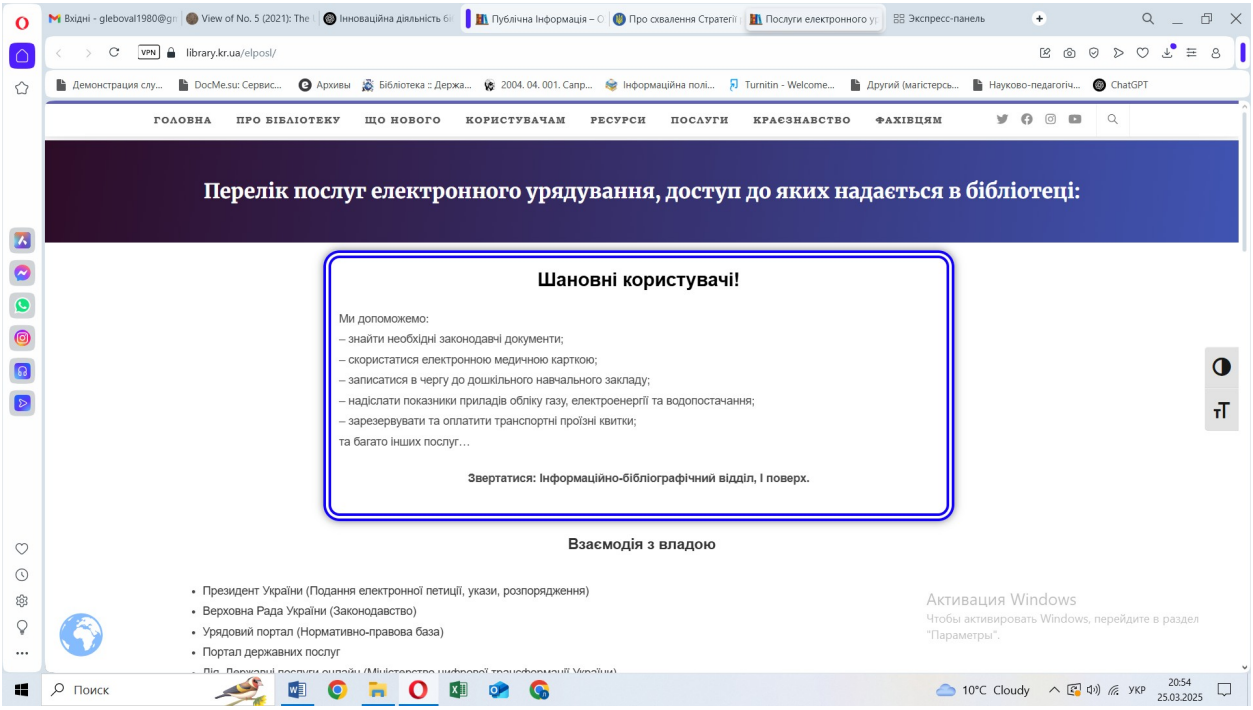

Рис.2.3. Послуги електронного урядування на базі ОУНБ імені Дмитра Чижевського

Завдяки поєднанню традиційних і електронних форматів, бібліотека імені Д. І. Чижевського ефективно адаптується до потреб сучасного користувача, підтримуючи баланс між збереженням культурної спадщини та розвитком цифрових сервісів. Такий підхід забезпечує відкритість, доступність та інноваційність бібліотечного середовища в умовах інформаційного суспільства.

2.3. Цифрові технології та автоматизація бібліотечних процесів

Сучасні бібліотеки все більше інтегрують цифрові технології для оптимізації своєї роботи та підвищення зручності для користувачів. Автоматизація бібліотечних процесів охоплює широкий спектр завдань: від електронного каталогізування та управління фондами до надання онлайн-доступу до ресурсів.

Одним із ключових напрямів автоматизації є створення електронних каталогів (OPAC – Online Public Access Catalog), які дозволяють користувачам швидко знаходити потрібну літературу через Інтернет. Електронний каталог (ЕК) – це автоматизована система, що містить

структуровану інформацію про бібліотечні ресурси (книги, статті, дисертації, аудіо- та відеоматеріали тощо) та забезпечує їх пошук за різними критеріями.

Це значно спрощує процес пошуку книг і статей, економлячи час як бібліотекарів, так і відвідувачів. Електронні каталоги є важливим інструментом сучасних бібліотек, що забезпечує зручний та швидкий доступ до інформаційних ресурсів. Вони дозволяють користувачам ефективно шукати, переглядати та керувати бібліотечними фондами в цифровому середовищі.

Розвиток бібліотечних інформаційних систем (наприклад, Koha, Aleph, Sierra) дозволяє автоматизувати облік видачі книг, контролювати повернення та вести аналітику використання фондів. Крім того, такі системи часто інтегруються з RFID-технологіями, що дозволяє здійснювати самообслуговування при видачі та поверненні книг. Бібліотечні інформаційні системи (БІС) відіграють важливу роль у модернізації бібліотек, автоматизації їхньої діяльності та розширенні доступу до інформації. Вони забезпечують ефективне управління бібліотечними фондами, спрощують пошук і обробку інформації, а також сприяють інтеграції бібліотек у сучасне цифрове середовище

Цифрові технології також сприяють створенню електронних бібліотек та архівів, які роблять літературні ресурси доступними для широкої аудиторії без необхідності фізичного відвідування бібліотеки. Онлайн-доступ до оцифрованих книг, наукових статей та інших матеріалів є важливим кроком у розвитку відкритої науки та освіти. Цифрові технології суттєво змінюють усі сфери діяльності людини, включаючи освіту, науку, бібліотечну справу та бізнес. Вони забезпечують швидкий доступ до інформації, автоматизацію процесів та інтеграцію даних у глобальну цифрову мережу.

Упровадження штучного інтелекту та чат-ботів допомагає покращити комунікацію з читачами, автоматизувати відповіді на типові запити та надавати персоналізовані рекомендації щодо літератури. Штучний інтелект (ШІ) та чат-боти активно впроваджуються у різні сфери діяльності, зокрема у

бібліотечну справу, освіту, бізнес та державне управління. Вони допомагають автоматизувати процеси, покращити якість обслуговування користувачів та забезпечити швидкий доступ до інформації.

Загалом цифрові технології та автоматизація бібліотечних процесів роблять бібліотеки більш доступними, ефективними та адаптованими до потреб сучасного суспільства.

Цифрові технології та автоматизація бібліотечних процесів відіграють ключову роль у діяльності Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д.І. Чижевського, забезпечуючи ефективне управління інформаційними ресурсами, підвищення якості обслуговування користувачів та розвиток інноваційного середовища. Як свідчить інформація звітів бібліотеки: «Поповнювались онлайнові ресурси бібліотеки. Протягом шести місяців опубліковано 2206 матеріалів, а саме: відеоролики, електронні презентації, віртуальні виставки, вебконференція, огляди книжних новинок тощо. Ці ресурси були переглянуті понад 566 тисяч разів. До електронних ресурсів бібліотеки: вебсайт та туристичний портал звернулось 46479 відділених користувачів, які відвідали сайт 184544 разів» (Додаток Г).

Одним із основних напрямів цифрової трансформації бібліотеки є впровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, які дозволяють оптимізувати процеси каталогізації, обліку, обслуговування читачів, а також забезпечити доступ до ресурсів у віддаленому режимі.

Бібліотека активно використовує електронний каталог, який містить відомості про основні фонди, періодичні видання, краєзнавчі та рідкісні документи, що значно полегшує пошук інформації та забезпечує прозорість бібліотечних процесів. «До електронних баз даних бібліотеки внесені 113030 описів, у т. ч. відредаговано 67171 електронний запис. Регіональний інформаційний ресурс КРКК поповнився на 7841 анотований опис газетних статей» (Додаток Г).

Крім того, здійснюється формування повнотекстових баз даних, електронних колекцій документів, краєзнавчих ресурсів, які представлені на офіційному вебсайті бібліотеки та доступні широкому колу користувачів.

Інтеграція цифрових сервісів, зокрема віртуальної довідкової служби, електронної доставки документів, електронного запису до бібліотеки та онлайн-продовження терміну користування літературою, сприяє підвищенню комфорту для користувачів та розширенню географії обслуговування. Бібліотека також впроваджує сучасні технології для автоматизації внутрішніх процесів – обробки фондів, ведення звітності, обліку відвідувань, що дозволяє ефективно керувати ресурсами та зосереджувати зусилля на стратегічному розвитку.

Завдяки цифровим інструментам відбувається активне оновлення форм і методів роботи: організовуються онлайн-заходи, вебінари, віртуальні виставки, що сприяє популяризації бібліотечних ресурсів і знань. Таким чином, Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д.І. Чижевського демонструє послідовне впровадження цифрових технологій, що забезпечує її конкурентоспроможність, адаптацію до потреб сучасного інформаційного суспільства та ефективне виконання просвітницької, наукової та культурної місії.

Висновки до розділу 2

Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д.І. Чижевського посідає провідне місце в регіоні як інформаційний, науковий, освітній та культурний центр, що активно розвиває сучасну інформаційну інфраструктуру. Її діяльність спрямована на формування відкритого інформаційного простору, забезпечення доступу до традиційних і електронних ресурсів, задоволення потреб різних категорій користувачів.

Обласна універсальна наукова бібліотека демонструє високу адаптивність до умов цифровізації: активно впроваджуються інформаційні технології, автоматизуються основні бібліотечні процеси, формуються

електронні каталоги, бази даних, віртуальні виставки, реалізуються онлайн-сервіси. Все це сприяє поглибленню інтеграції бібліотеки в сучасне інформаційне середовище та розширює можливості взаємодії з користувачами в умовах цифрового суспільства.

Бібліотека ефективно співпрацює з науковими, освітніми та культурними установами, органами влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Така взаємодія дозволяє не лише підвищити якість надання інформаційних послуг, а й зміцнює соціальну функцію бібліотеки, сприяє розвитку громадянського суспільства.

Віртуальні бібліотеки є важливим інструментом у сучасному інформаційному просторі, забезпечуючи ефективний доступ до знань та сприяючи розвитку науки й освіти.

Перспективи розвитку віртуальних бібліотек полягають у використанні штучного інтелекту для персоналізації контенту, розвитоку технологій доповненої та віртуальної реальності для інтерактивного навчання, створенні блокчейн-систем для захисту авторських прав та дотриманні ліцензійних вимог, підключенні віртуальних бібліотек до глобальних освітніх платформ для інтеграції знань у навчальний процес.

Розширення мультимедійних ресурсів дозволяє бібліотекам не лише зберігати знання, а й активно впливати на інформаційний та освітній простір, надаючи користувачам нові можливості для навчання та самоосвіти.

Перспективи розвитку мультимедійних ресурсів у бібліотеках – використання технологій доповненої та віртуальної реальності для створення інтерактивних навчальних середовищ, застосування штучного інтелекту для персоналізації контенту відповідно до запитів користувачів, інтеграція бібліотек із потоковими сервісами для розповсюдження подкастів, лекцій та відеоматеріалів, розвиток онлайн-клубів та книжкових спільнот, які об’єднують користувачів для обговорення літератури в мультимедійному форматі.

Зміцнення кібербезпеки є необхідним кроком для забезпечення стабільної роботи бібліотек у цифрову епоху. Впровадження комплексних заходів дозволить захистити інформаційні ресурси, підвищити довіру користувачів та забезпечити безпечний доступ до знань.

Перспективи розвитку кібербезпеки бібліотек – використання штучного інтелекту для аналізу загроз та виявлення аномальної активності, впровадження блокчейн-технологій для захисту авторських прав та безпечного зберігання електронних документів, інтеграція бібліотек з глобальними системами кіберзахисту для швидкого реагування на потенційні загрози.

Концепція «бібліотека як коворкінг» відповідає сучасним вимогам суспільства, сприяє розвитку знань, підтримує креативні ініціативи та стимулює соціальну взаємодію. Такий формат допомагає бібліотекам залишатися актуальними та затребуваними у цифрову епоху.

Перспективи розвитку бібліотек-коворкінгів: інтеграція з бізнесом та стартап-спільнотами – підтримка підприємців через доступ до консультацій, бізнес-курсів та нетворкінгу; розширення цифрових сервісів – віртуальні коворкінги, онлайн-бібліотеки, платформи для спільної роботи; створення мультифункціональних просторів – поєднання бібліотеки, кафе, арт-зони та навчального центру; залучення грантів та фінансування – співпраця з міжнародними організаціями та урядовими програмами для модернізації бібліотек.

Попри цифровізацію, друковані матеріали залишаються важливою складовою бібліотек. Вони доповнюють електронні ресурси, забезпечуючи можливість роботи з фізичними носіями інформації. Подальший розвиток бібліотек передбачає гармонійне поєднання традиційних і цифрових форматів для збереження балансу між минулим та майбутнім. Проте саме електронні ресурси відіграють ключову роль у модернізації бібліотек, сприяючи їх трансформації у сучасні центри знань та інформаційного обміну.

Гібридні бібліотеки є ефективною моделлю сучасного бібліотечного обслуговування, що поєднує переваги традиційних та цифрових технологій. Вони сприяють збереженню книжкової спадщини, розширенню доступу до знань і забезпечують користувачам комфортні умови для навчання та досліджень у цифрову епоху.

Створення електронного каталогу – це важливий крок у модернізації бібліотек. Завдяки таким системам користувачі отримують швидкий доступ до інформації, а бібліотекарі – ефективний інструмент управління фондами. Подальший розвиток технологій сприятиме вдосконаленню електронних каталогів та їх інтеграції в глобальне інформаційне середовище.

Розвиток бібліотечних інформаційних систем є ключовим напрямком модернізації бібліотек. Впровадження новітніх технологій дозволяє зробити бібліотечні послуги доступнішими, ефективнішими та більш інтерактивними. Інтеграція цифрових інструментів, автоматизація процесів та забезпечення кібербезпеки сприяють перетворенню бібліотек у сучасні інформаційні центри, що відповідають викликам цифрової епохи.

Цифрові технології є основним рушієм сучасного розвитку, дозволяючи покращити ефективність роботи, доступ до знань та безпеку інформації. Їх впровадження у бібліотечну сферу, освіту, науку та бізнес сприяє створенню інноваційних сервісів, що відповідають потребам сучасного суспільства.

Штучний інтелект та чат-боти значно покращують ефективність обслуговування користувачів та автоматизують рутинні процеси. Їх упровадження відкриває нові можливості для розвитку інформаційного суспільства та забезпечує доступність знань у будь-який час.

Таким чином, Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д.І. Чижевського є важливим елементом регіонального інформаційного середовища, здатним ефективно відповідати на виклики цифрової епохи завдяки поєднанню інноваційних рішень, партнерських зв’язків і соціально орієнтованої діяльності.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

3.1. Інноваційні тенденції у розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності

Сучасні бібліотеки переживають період активної трансформації, впроваджуючи новітні технології та адаптуючись до змін у цифровому суспільстві. Інноваційні тенденції у розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності спрямовані на автоматизацію процесів, розширення доступу до знань і підвищення інтерактивності обслуговування користувачів.

Оцифрування друкованих матеріалів дозволяє зберігати культурну та наукову спадщину, забезпечуючи вільний доступ до книг, журналів і архівних документів. Такі платформи, як Europeana, Google Books і національні цифрові бібліотеки, сприяють популяризації знань та їх збереженню для майбутніх поколінь. Оцифрування друкованих матеріалів – це процес перетворення друкованої інформації у цифровий формат для збереження, поширення та зручного використання. Цей процес активно використовується у бібліотечній та архівній справі, освіті, науці й бізнесі. У бібліотеках та архівах – для створення цифрових колекцій літератури.

Основні етапи оцифрування документів у Обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д.Чижевського: Сканування документів – Розпізнавання тексту – Редагування та форматування – Архівування та збереження – Публікація та доступ. Особлива увага – збереженню рідкісних і старовинних документів з метою захисту від фізичного зношення.

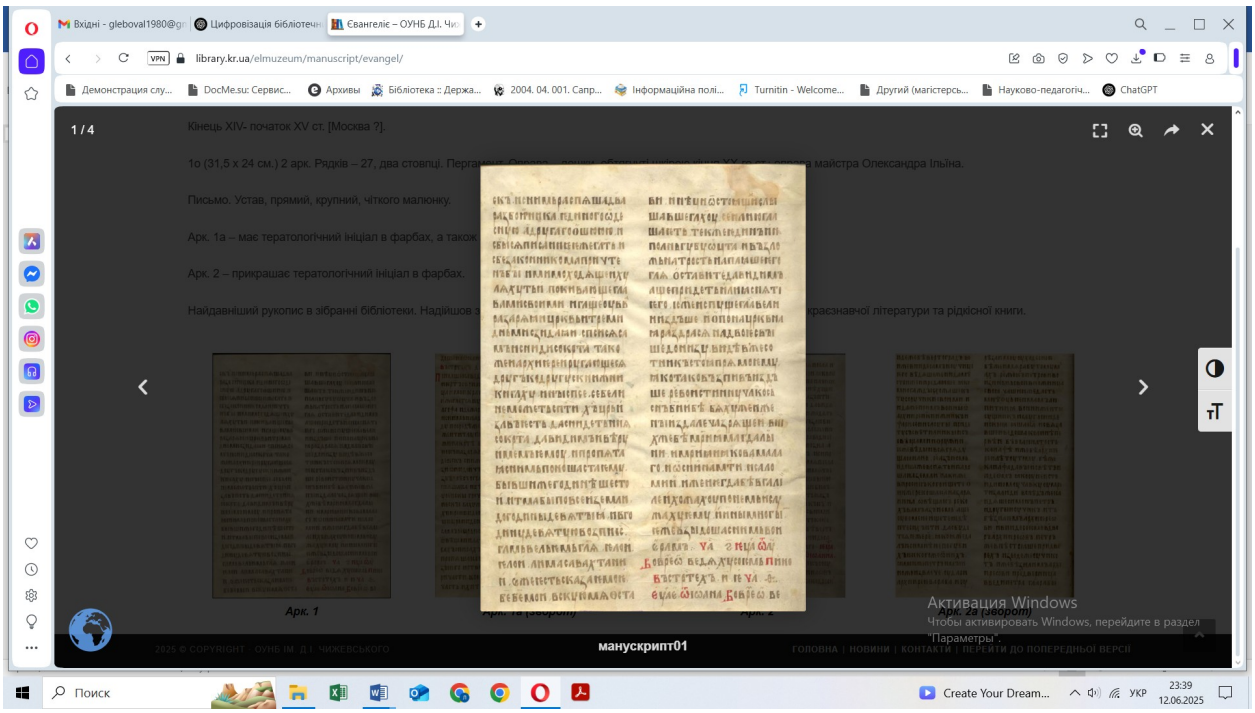

Рис.3.1. Оцифрована сторінка найстарішого документа ОУНБ ім.Д.І.Чижевського (Євангеліє. Кінець XIV- початок XV ст). Музей книги

Штучний інтелект використовується для вдосконалення інформаційного пошуку, аналізу великих обсягів даних і надання персоналізованих рекомендацій читачам. Штучний інтелект (ШІ) — це галузь комп'ютерних наук, що створює алгоритми та системи, здатні виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту: навчання, розпізнавання образів, ухвалення рішень, аналіз даних та прогнозування. Чат-боти та віртуальні асистенти допомагають швидко знаходити необхідні книги, відповідати на запити користувачів та надавати довідкову інформацію. У бібліотеках та архівах може використовуватися у процесі оцифрування та аналіз текстів, в інтелектуальних пошукових системах. При цьому прогнозовано відбуватиметься зміна ринку праці, актуалізуватимуться питання співпраці людини і ШІ.

Доповнена (AR) та віртуальна реальність (VR) відкривають нові можливості для навчання та досліджень. У бібліотеках створюються інтерактивні виставки, віртуальні тури та навчальні програми, які допомагають глибше зануритися в матеріал і покращують користувацький досвід. Доповнена реальність (AR) та віртуальна реальність (VR) – це

передові технології, що розширюють можливості взаємодії людини з цифровим світом. Вони активно впроваджуються в освіті, медицині, бізнесі, ігровій індустрії та багатьох інших сферах.

У сфері культури маємо справу з віртуальними турами бібліотеками та архівами, AR-доповненняя до книг та історичних експозицій

Концепція відкритого доступу (Open Access) сприяє поширенню наукових знань без фінансових та технічних обмежень. Бібліотеки активно співпрацюють з платформами, такими як arXiv, DOAJ, OpenAIRE, щоб зробити наукові статті та дослідження доступними для всіх. Відкритий доступ (Open Access, OA) – це принцип поширення наукових та культурних матеріалів в Інтернеті безкоштовно для всіх користувачів, тобто без обмежень на доступ до них. Це один із найважливіших аспектів сучасного розвитку науки та інформаційного середовища, що забезпечує вільний доступ до знань і сприяє їх поширенню серед дослідників, студентів, а також широкої аудиторії.

Блокчейн – це технологія зберігання та передачі інформації, яка забезпечує високий рівень безпеки, прозорості та децентралізації. Вона дозволяє вести облік транзакцій або даних без необхідності централізованого контролю, що робить її популярною в різних сферах: від криптовалют до фінансів, медицини та навіть логістики.

Блокчейн може використовуватися для безпечного управління авторськими правами, ведення електронних реєстрів та автентифікації цифрових документів. Це допомагає забезпечити прозорість обліку ресурсів та їх довготривале збереження. У концепції smart city (розумне місто) основним принципом є інтеграція цифрових технологій для покращення якості життя жителів, ефективного використання ресурсів і створення інноваційного середовища. Сучасні бібліотеки вже давно вийшли за межі традиційних закладів для зберігання книг і стали активними учасниками цієї інфраструктури, інтегруючи новітні технології та розширюючи свої функції. Бібліотеки стали важливими центрами для надання доступу до інформації,

що стосується місцевої влади, громадських послуг, культурних подій та інших важливих аспектів життя міста. Вони можуть бути основним джерелом для отримання офіційних даних, новин та інформації про громаду. В умовах smart city бібліотеки пропонують різноманітні освітні програми, курси та тренінги для розвитку цифрових навичок, що є важливими для сучасного суспільства. Вони можуть проводити заняття по використанню інформаційних технологій, фінансовій грамотності, а також програмувати для учнів різного віку. В бібліотеках smart city використовуються технології для створення доступного простору для всіх громадян, включаючи людей з обмеженими можливостями. Це можуть бути спеціальні пристрої для людей з порушеннями зору чи слуху, а також адаптовані програми для розвитку і навчання. Бібліотеки в smart city часто розвиваються як коворкінг-центри, де жителі можуть працювати над своїми проектами, стартапами або навчанням. Вони надають доступ до інтернету, сучасних комп'ютерів, офісних програм та інших ресурсів для розвитку бізнесу чи творчих ініціатив. Бібліотеки можуть активно підтримувати принципи сталого розвитку, використовуючи енергозберігаючі технології, сонячні панелі, системи для переробки відходів, а також проводити просвітницьку роботу серед громадян про екологічні ініціативи та екологічно чисті практики.

Сучасні бібліотеки стають важливими елементами smart city-інфраструктури, надаючи доступ до інформації через мобільні додатки, інтерактивні стенди та онлайн-платформи. Також активно розвиваються послуги мобільних бібліотек і книгарень на вимогу.

Використання ігрових методик у бібліотечній діяльності сприяє підвищенню зацікавленості читачів, особливо дітей і підлітків. Освітні квести, інтерактивні програми та змагальні елементи допомагають ефективніше засвоювати інформацію.

Ігрові методики стають важливим інструментом у бібліотечній діяльності, сприяючи не лише розвитку творчих здібностей, але й залученню різних категорій відвідувачів до бібліотек. Вони допомагають зробити

бібліотечні послуги більш інтерактивними, цікавими та доступними для широкої аудиторії, а також активно впливають на розвиток критичного мислення, креативності та комунікаційних навичок у читачів.

Ігрові методики стають потужним інструментом для залучення молодого покоління до книг. Ігри, створені на основі літературних творів, розвивають цікавість до читання та допомагають глибше осмислити прочитане.

Ігрові елементи створюють атмосферу азарту та конкуренції, що може значно підвищити мотивацію учасників бібліотечних заходів до активної участі в різноманітних акціях, конкурсах, вікторинах та інтерактивних програмах.

Групові ігри та активності допомагають відвідувачам бібліотек взаємодіяти між собою, працювати в команді, що є важливим для розвитку комунікативних навичок, співпраці та взаєморозуміння.

За допомогою ігрових методик читачі можуть розвивати свої аналітичні та критичні здібності, адже багато ігор вимагають ухвалення рішень, аналізу ситуацій та стратегічного мислення.

Вікторини на основі прочитаних книг або авторів сприяють закріпленню знань і розвитку пам’яті. Вони можуть бути як індивідуальними, так і командними, де учасники змагаються за правильні відповіді.

Рольові ігри на основі літературних творів або історичних подій допомагають читачам не лише глибше поринути в матеріал, але й покращити навички комунікації, розвивати творче мислення.

Квести є однією з найбільш популярних ігрових методик у бібліотеках. Вони включають у себе вирішення головоломок, пошук підказок і відгадування загадок, що допомагають розвивати логіку та навички пошукової діяльності. Ігри можуть бути як фізичними (пошук об'єктів у бібліотеці), так і віртуальними (онлайн-версії квестів).

Замість традиційних лекцій, бібліотеки можуть організовувати семінари з використанням ігрових елементів, таких як дискусії, дебати, групові вправи або ігри для розвитку критичного мислення.

У бібліотеках можуть проводитись ігрові вечори за участю настільних ігор, які розвивають навички стратегічного планування, логіки і командної роботи. Мобільні додатки та онлайн-ігри на літературну тематику також можуть бути частиною бібліотечної програми.

В бібліотеках проводять конкурси серед учасників на найкращого читача. Під час конкурсу, учасники відповідають на питання, створюють твори на задану тему, а також беруть участь у творчих завданнях і літературних вікторинах.

В бібліотеках можуть проводитись рольові ігри, де учасники виконують ролі персонажів літературних творів. Це може бути як за участю професійних акторів, так і аматорів серед відвідувачів бібліотеки.

Ігрові методики допомагають перетворити бібліотеку на більш привабливе і інтерактивне місце для навчання та дозвілля. Вони сприяють не лише популяризації читання, а й розвитку різних навичок у громадян, включаючи критичне мислення, креативність і соціальну активність. Водночас ігрові методики є ефективним інструментом для адаптації бібліотек до сучасних вимог та створення інтерактивних середовищ для взаємодії з користувачами.

Інноваційні технології кардинально змінюють функціонування бібліотек, роблячи їх не лише сховищами книг, а й багатофункціональними інформаційними центрами. Впровадження цифрових рішень, автоматизація процесів та використання новітніх технологій сприяють розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності, роблячи її більш ефективною, інтерактивною та доступною для всіх користувачів.

Інноваційні тенденції у розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д.І. Чижевського є відображенням сучасних викликів цифрової епохи та змін у запитах

користувачів. Бібліотека активно впроваджує новітні технології та підходи до обслуговування, орієнтуючись на інтеграцію в глобальне інформаційне середовище та розвиток користувацько-орієнтованих сервісів.

Одним із провідних напрямів є цифрова трансформація бібліотечних процесів. Автоматизація каталогізації, створення електронних баз даних, використання електронного каталогу та інтеграція з національними інформаційними системами забезпечують оперативний доступ до інформації та підвищують ефективність обслуговування.

Особливу увагу приділено розвитку електронних ресурсів: оцифрування фондів, створення віртуальних виставок, інформаційних порталів та інтернет-проєктів, серед яких – електронна бібліотека рідкісних і краєзнавчих видань. Такі ініціативи сприяють збереженню культурної спадщини та її популяризації серед широкої аудиторії.

Важливим аспектом є застосування інтерактивних форм роботи з користувачами – вебінари, онлайн-курси, відеопрезентації, віртуальні екскурсії, активність у соціальних мережах. Це дозволяє розширити аудиторію та підтримувати постійну комунікацію з громадою. Так, з січня по грудень 2023-2024 року «працівниками структурних підрозділів бібліотеки було проведено 3335 масових заходи з популяризації документів, інформаційно – просвітницьких, дозвіллєвих, які відвідали 53800 осіб, в т. ч. з числа ВПО. Цей показник на 1265 заходів перевищує минулорічний. Також проведено 222 заходи з використанням прямих трансляцій, співглядачами яких віддалено стали 21776 учасників. Загалом відео ресурси з заходами бібліотеки на ютуб каналі та у соціальних мережах були переглянуті 56360 разів. Дитяча точка СПІЛЬНО протягом року активно працювала. Облаштування та забезпечення діяльності цього майданчика для дозвілля та розвитку дітей, активних заходів для родин з дітьми стало можливим в партнерстві з благодійним фондом «Безпечне майбутнє» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). З початку року на точці проведено 1198

заходів (майстер – класи та інтерактивні заходи), психосоціальну допомогу отримали 21448 дітей та їх батьків, в т.ч. ВПО» (Додаток В).

Бібліотека також впроваджує принципи відкритої науки та медіаосвіти, організовує тренінги з цифрової грамотності, підтримує розвиток інформаційної культури та критичного мислення.

Отже, інноваційні підходи, що реалізуються в діяльності бібліотеки імені Д.І. Чижевського, засвідчують її прагнення бути не лише зберігачем знань, а й активним учасником інтелектуального та соціального життя регіону, здатним динамічно адаптуватися до сучасних технологічних змін.

3.2. Використання штучного інтелекту та великих даних у бібліотечній сфері

Сучасні бібліотеки активно впроваджують інноваційні технології для підвищення ефективності своєї роботи та покращення обслуговування користувачів. Одними з найперспективніших напрямків є використання штучного інтелекту (ШІ) та великих даних (Big Data), які сприяють автоматизації процесів, аналізу інформації та персоналізації послуг. Впровадження штучного інтелекту (ШІ) у бібліотечну сферу значно покращує якість обслуговування користувачів, підвищує ефективність управління ресурсами та автоматизує рутинні процеси. Завдяки інтелектуальним технологіям бібліотеки стають більш доступними, персоналізованими та інтерактивними.

Штучний інтелект допомагає оптимізувати основні бібліотечні функції:

Каталогізація та класифікація – алгоритми машинного навчання аналізують та впорядковують великі масиви літературних даних, автоматично призначаючи категорії та ключові слова. ШІ допомагає автоматично класифікувати книги та інші ресурси за темами, жанрами та рівнем складності. Автоматизовані системи розпізнавання тексту (OCR) використовуються для оцифрування рукописів, рідкісних книг та архівних документів.

Оптимізація управління фондами – аналіз читацьких запитів дозволяє прогнозувати попит на книги та рекомендувати бібліотекам ефективну закупівлю нових видань. ШІ-системи аналізують популярність та попит на книги, що допомагає бібліотекам ефективніше управляти фондами, прогнозувати необхідність закупівель та оптимізувати розподіл ресурсів. Розумні системи також можуть відстежувати стан книг, визначати пошкоджені екземпляри та пропонувати їхню заміну або реставрацію.

Розпізнавання та оцифрування текстів – технології OCR (оптичного розпізнавання символів) допомагають конвертувати друковані матеріали в цифровий формат, зберігаючи їх для майбутніх поколінь. Штучний інтелект допомагає у процесах оцифрування історичних документів, книг та рукописів, що забезпечує їхнє довготривале збереження. Нейромережі можуть реставрувати пошкоджені тексти, розпізнавати стародавні шрифти та переводити архівні матеріали у цифровий формат.

Великі дані дозволяють бібліотекам аналізувати поведінку користувачів, визначати їхні інтереси та пропонувати персоналізовані рекомендації. Деякі приклади використання:

Персоналізовані рекомендації – аналізуючи історію читання та пошукові запити, бібліотечні системи можуть пропонувати користувачам книги та статті, які їх зацікавлять.

Оптимізація графіків роботи – аналіз відвідуваності допомагає визначити найзавантаженіші години та ефективно розподіляти ресурси бібліотеки.

Популяризація літератури – бібліотеки можуть використовувати аналіз трендів читання, щоб формувати актуальні книжкові виставки та тематичні добірки.

Інтерактивні освітні платформи - бібліотеки використовують ШІ для створення інтерактивних курсів, мовних тренажерів та інших освітніх програм, завдяки адаптивному навчанню штучний інтелект може

підлаштовувати навчальні матеріали відповідно до рівня знань і потреб користувача.

Покращена система пошуку – використання штучного інтелекту дозволяє впроваджувати семантичний пошук, який враховує не лише ключові слова, а й змістовний контекст запиту.Це значно покращує точність і швидкість пошуку необхідних матеріалів у бібліотечних каталогах та цифрових архівах.

ШІ-помічники спрощують комунікацію між бібліотекою та її користувачами. ШІ-чат-боти допомагають користувачам швидко знайти необхідну інформацію, оформити замовлення книг або записатися на заходи. Віртуальні помічники можуть працювати 24/7, надаючи відповіді на запити в реальному часі та зменшуючи навантаження на бібліотекарів. Наприклад, чат-боти можуть відповідати на запити щодо наявності книг, годин роботи бібліотеки та правил користування послугами. Голосові асистенти допомагають людям з обмеженими можливостями доступу до інформації, використовуючи розпізнавання голосу та синтез мовлення. Алгоритми штучного інтелекту аналізують читацькі вподобання та пропонують користувачам персоналізовані рекомендації книг, статей та мультимедійних матеріалів. Такі системи працюють за принципом платформ на кшталт Netflix чи Amazon, пропонуючи релевантні ресурси на основі історії читання.

Алгоритми штучного інтелекту можуть аналізувати величезні обсяги наукових статей, виявляти цитування, визначати тренди в дослідженнях та перевіряти тексти на плагіат, що є особливо важливим для академічних бібліотек.

Штучний інтелект та великі дані значно розширюють можливості бібліотек, роблячи їхні послуги більш ефективними та персоналізованими. Вони допомагають автоматизувати рутинні завдання, покращують доступ до знань та підвищують якість обслуговування читачів. Впровадження цих технологій сприяє перетворенню бібліотек на інтелектуальні інформаційні центри, адаптовані до сучасних цифрових викликів.

Використання штучного інтелекту (ШІ) та технологій обробки великих даних у роботі обласних наукових бібліотек відкриває нові горизонти для модернізації бібліотечно-інформаційної діяльності, підвищення ефективності обслуговування користувачів і розвитку науково-комунікативного потенціалу.

Штучний інтелект усе активніше інтегрується в бібліотечне середовище для автоматизації процесів пошуку, класифікації та аналітики інформації. Зокрема, використовуються інтелектуальні чат-боти для онлайн-консультацій, системи автоматичного розпізнавання запитів користувачів, інструменти машинного навчання для рекомендацій контенту на основі попередньої активності. Такі технології сприяють персоналізації обслуговування, оптимізації часу користувача й ефективному задоволенню інформаційних потреб.

Великі дані, у свою чергу, дають можливість здійснювати глибокий аналіз бібліотечної діяльності, поведінки користувачів, попиту на ресурси та трендів у наукових дослідженнях. Аналітика великих даних допомагає бібліотекам приймати стратегічно обґрунтовані рішення: формувати оптимальні фонди, прогнозувати потреби аудиторії, вдосконалювати послуги та оцінювати їхню соціальну ефективність.

У сфері наукової діяльності ШІ застосовується для аналітики наукометричних показників, виявлення актуальних тем досліджень, автоматизованої обробки публікацій. Обласні бібліотеки можуть також брати участь у створенні національних репозитаріїв відкритого доступу, де штучний інтелект використовується для індексації, семантичного пошуку та побудови тематичних зв’язків між науковими роботами.

Завдяки ШІ і big data бібліотеки стають не лише центрами збереження знань, а й активними учасниками інтелектуальної аналітики, платформами для розвитку цифрової культури, інновацій та міждисциплінарної співпраці. У майбутньому подальше впровадження цих технологій лише посилить роль

обласних наукових бібліотек як стратегічно важливих інституцій в інформаційному суспільстві.

3.3. Виклики та перспективи інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне середовище

У сучасному цифровому світі бібліотеки стикаються з численними викликами, які змушують їх адаптуватися до нових реалій. Водночас, інтеграція бібліотек у сучасне інформаційне середовище відкриває перед ними нові можливості для розвитку та підвищення ефективності їхньої діяльності. Інтеграція бібліотек у цифрову епоху відкриває нові можливості, але водночас супроводжується низкою викликів, які стосуються технічних, організаційних та соціальних аспектів.

Таблиця 3.1.

Виклики та перспективи інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне середовище

Виклики	**Перспективи**
Конкуренція з цифровими інформаційними ресурсами	**Розвиток електронних бібліотек та відкритого доступу**
Оцифрування фондів та захист авторських прав	**Впровадження штучного інтелекту та великих даних**
Технологічна модернізація	**Створення інтерактивних та мультимедійних просторів**
Проблеми цифрової нерівності	Розвиток цифрових бібліотечних платформ
Кібербезпека та захист даних	**Гейміфікація та інтерактивні навчальні платформи**
Розвиток цифрових бібліотечних платформ	Доповнена (AR) та віртуальна реальність (VR)
Подолання цифрового розриву	Інтеграція блокчейн-технологій
Навчання персоналу	**Розвиток цифрової грамотності**

Зміна ролі бібліотеки в суспільстві	Оцифрування та відкритий доступ
	Бібліотека як освітній і культурний центр

Інтеграція бібліотек у цифрову епоху характеризується низкою викликів. Онлайн-енциклопедії, цифрові бібліотеки, пошукові системи та комерційні платформи (Google Books, Amazon Kindle, Wikipedia) значно зменшують потребу у фізичному відвідуванні бібліотек. **Проте о**цифрування книг потребує значних фінансових вкладень і викликає юридичні питання щодо дотримання авторських прав. Багато бібліотек мають застарілу матеріально-технічну базу, що ускладнює впровадження сучасних цифрових технологій. Доступ до цифрових ресурсів залежить від рівня технічної оснащеності бібліотек та цифрової грамотності користувачів, що створює дисбаланс між різними регіонами. Використання інформаційних технологій у бібліотеках потребує надійного захисту персональних даних користувачів і цифрових архівів від кібератак. Бібліотеки зберігають великі обсяги даних, що робить їх потенційними цілями для кібератак. Важливим є захист персональних даних користувачів і конфіденційної інформації. Регулярне оновлення систем безпеки є необхідним, але потребує додаткових ресурсів. Потрібне створення сучасних онлайн-каталогів та баз даних, які забезпечать швидкий доступ до інформації. Інтеграція бібліотек у міжнародні цифрові мережі вимагає уніфікації форматів метаданих та сумісності систем. Не всі користувачі мають рівний доступ до цифрових технологій та навички їх використання. Бібліотеки відіграють роль у зменшенні цифрової нерівності, надаючи доступ до комп’ютерів, інтернету та навчальних програм. Технологічні зміни вимагають постійного підвищення кваліфікації бібліотекарів. Необхідно розвивати навички роботи з електронними ресурсами, штучним інтелектом, великими даними та віртуальними платформами.

Традиційна модель бібліотеки як місця збереження книг змінюється у бік інформаційних центрів та освітніх платформ. Бібліотеки стають просторами для коворкінгу, культурних заходів та інноваційного навчання.

У цифрову епоху бібліотеки проходять процес трансформації, адаптуючись до змін інформаційного середовища. Вони стають не лише сховищами знань, а й активними учасниками інформаційного простору, інтегруючи новітні технології та розширюючи спектр своїх послуг.

Проте сучасний стан розвитку бібліотечних установ у сучасному інформаційному середовищі характеризується і низкою перспектив. Інтеграція бібліотек у глобальні наукові платформи (DOAJ, OpenAIRE, Europeana) дозволяє розширити доступ до знань і сприяє науковій співпраці. Використання ШІ допомагає автоматизувати каталогізацію, персоналізувати пошукові запити та аналізувати читацькі вподобання. Впровадження штучного інтелекту (ШІ) для автоматизації процесів каталогізації, пошуку інформації та аналізу читацьких уподобань. Чат-боти та віртуальні асистенти допомагають користувачам швидко знаходити необхідні матеріали. Бібліотеки можуть стати місцями для освітніх заходів, лекцій, віртуальних екскурсій та використання технологій доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR). Використання хмарних технологій дозволяє створювати інтегровані електронні каталоги та бази даних. Бібліотеки стають частиною глобальних інформаційних систем, полегшуючи обмін знаннями між країнами та установами. Ігрові методики у навчанні допомагають залучати молодь до читання та навчання через спеціальні мобільні додатки, інтерактивні квести та вікторини. Використовуються AR/VR-технологій для створення інтерактивних виставок та віртуальних турів по бібліотеках. Впроваджуються сучасні системи кіберзахисту для запобігання втраті або модифікації цифрових ресурсів. Бібліотеки можуть стати центрами цифрової освіти, навчаючи відвідувачів роботі з інформаційними технологіями, аналізу даних та медіаграмотності. Масштабне оцифрування фондів сприяє збереженню культурної спадщини та спрощує доступ до рідкісних

матеріалів. Впровадження принципу відкритого доступу (Open Access) забезпечує вільний обмін науковою інформацією. Бібліотеки стають місцем створення навчальних просторів, мультимедійних зон та коворкінгів, тут організовуються лекції, тренінги, воркшопи та інтерактивні заходи.

Попри численні виклики, інтеграція бібліотек у сучасне інформаційне середовище відкриває нові можливості для їхнього розвитку. Використання цифрових технологій, персоналізація послуг, впровадження інноваційних форматів навчання та покращення доступності знань допоможуть бібліотекам зберегти свою важливу роль у суспільстві.

Інтеграція Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д.І. Чижевського у сучасне інформаційне середовище супроводжується низкою викликів, які водночас відкривають нові перспективи розвитку. Серед ключових викликів варто виділити необхідність модернізації матеріально-технічної бази, що дозволить забезпечити якісний доступ до електронних ресурсів, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, а також підвищення цифрової компетентності персоналу. Крім того, важливою залишається проблема захисту інформаційних ресурсів та забезпечення кібербезпеки у процесі оцифрування та віддаленого обслуговування користувачів.

Однак водночас ці виклики створюють сприятливі умови для трансформації бібліотеки у сучасний інформаційний центр, здатний задовольнити зростаючі потреби науковців, студентів, викладачів та широкого загалу користувачів. Перспективним напрямом є активне використання хмарних технологій, автоматизованих бібліотечних систем, інтеграція з національними та міжнародними електронними базами даних, створення інституційного репозитарію наукових публікацій, розвиток цифрових сервісів (зокрема, віртуальних виставок, електронної доставки документів, онлайн-довідок тощо).

Інтеграція до сучасного інформаційного середовища також передбачає тісну взаємодію з іншими культурними та освітніми інституціями, участь у

наукових проєктах, цифрових платформах та міжнародних ініціативах. Важливим є також орієнтування на користувача — персоналізація послуг, розвиток мобільних додатків, електронних кабінетів та чат-ботів, що підвищує якість інформаційного обслуговування.

Таким чином, успішна інтеграція бібліотеки імені Д.І. Чижевського у цифрове інформаційне середовище вимагає стратегічного підходу, системних змін і відкритості до інновацій, що дозволить перетворити бібліотеку на сучасний інтелектуальний хаб регіону.

Висновки до розділу 3

У сучасному інформаційному суспільстві Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д.І. Чижевського постає як ключовий елемент регіонального інформаційного простору, здатний адаптуватися до викликів цифрової епохи та забезпечувати високоякісні бібліотечно-інформаційні послуги.

Оцифрування друкованих матеріалів – це важливий напрямок збереження культурної та наукової спадщини. Завдяки сучасним технологіям цифрові архіви стають доступними для широкого загалу, сприяючи розвитку освіти, науки та інформаційного суспільства.

Штучний інтелект відкриває нові можливості у науці, медицині, освіті, бізнесі та інших сферах. Його впровадження дозволяє підвищити ефективність, оптимізувати процеси та створити нові технологічні рішення. Проте необхідно враховувати потенційні ризики та забезпечити етичне використання ШІ в інтересах суспільства.

AR та VR – це технології майбутнього, що змінюють способи отримання інформації, навчання, роботи та розваг. Їх розвиток відкриває нові можливості для різних галузей, проте потребує вдосконалення технічних засобів і широкого впровадження в повсякденне життя.

Концепція відкритого доступу є важливою для розвитку науки, оскільки дозволяє знизити бар'єри для доступу до наукових знань. Вона

сприяє більш швидкому розповсюдженню нових ідей і інновацій. Хоча ця концепція стикається з певними викликами, її розвиток є важливим кроком до демократизації знань та підвищення доступу до наукової інформації для всієї глобальної спільноти.

Блокчейн є революційною технологією, яка має потенціал змінити багато аспектів сучасної економіки, бізнесу та суспільства. Завдяки своїй безпеці, прозорості та децентралізованій природі, блокчейн може значно підвищити ефективність у багатьох сферах. Однак, для широкого впровадження цієї технології необхідно вирішити кілька ключових викликів, зокрема проблеми масштабованості та енергоспоживання.

Сучасні бібліотеки в smart city також стають важливими соціальними та культурними центрами, де проводяться зустрічі, лекції, виставки, кінопокази, фестивалі та інші культурні заходи. Вони сприяють розвитку творчих індустрій, організовують публічні дискусії, допомагаючи громадянам стати більш залученими у культурне життя міста.

Сучасні бібліотеки не є лише сховищами книг; вони перетворюються на інноваційні центри, що активно впроваджують технології та сприяють розвитку інтелектуального та соціального потенціалу громади. Вони стають невід'ємною частиною інфраструктури smart city, активно впливаючи на життя міста, створюючи умови для сталого розвитку та підвищення якості життя його жителів.

Використання ігрових методик у бібліотечній діяльності дозволяє зробити процес навчання і читання захоплюючим і мотивуючим для різних вікових груп. Це не лише спрощує засвоєння інформації, але й сприяє розвитку навичок, які будуть корисними у повсякденному житті. Ігрові методи дозволяють бібліотекам стати активними учасниками соціальної та освітньої інфраструктури, надаючи можливості для розвитку і взаємодії в сучасному інформаційному середовищі.

Інтеграція штучного інтелекту в бібліотечну діяльність дозволяє значно покращити якість обслуговування, автоматизувати рутинні процеси та

зробити бібліотеки більш зручними й доступними для користувачів. Завдяки інноваційним технологіям бібліотеки майбутнього стають не лише сховищами знань, а й інтелектуальними інформаційними центрами, що активно підтримують розвиток науки, культури та освіти.

Попри виклики, цифрова трансформація бібліотек відкриває нові можливості для їхньої модернізації та зміцнення ролі в суспільстві знань. Перспективи подолання викликів – використання штучного інтелекту та великих даних для ефективної каталогізації та персоналізації контенту, впровадження відкритого доступу до наукових і навчальних ресурсів, розвиток бібліотек як медіацентрів та інтеграція доповненої (AR) і віртуальної реальності (VR).

Бібліотеки майбутнього – це інноваційні інформаційні центри, що поєднують класичні традиції з новітніми цифровими технологіями. Вони залишаються важливими учасниками освітнього процесу, наукових досліджень та культурного розвитку суспільства.

Отже, перспективи розвитку ОУНБ імені Д.І. Чижевського пов’язані з її здатністю динамічно реагувати на потреби інформаційного суспільства, інтегруватися в глобальний інформаційний простір та зберігати при цьому свою соціокультурну, освітню й наукову місію. Реалізація стратегічних напрямів розвитку сприятиме перетворенню бібліотеки на сучасний центр знань, комунікації й інновацій у регіоні.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було розглянуто основні аспекти функціонування бібліотек у сучасному інформаційному середовищі, їхню трансформацію під впливом цифрових технологій та адаптацію до нових вимог суспільства.

1. Інформаційне середовище бібліотеки – це сукупність інформаційних ресурсів, технологій, інфраструктури та користувачів, які взаємодіють у межах бібліотечного простору для збереження, поширення та використання знань. Це середовище формується як у фізичному, так і у цифровому вимірах, забезпечуючи доступ до інформації та знань.

Структурні елементи інформаційного середовища бібліотеки: традиційні інформаційні ресурси, електронні, Інтернет-ресурси, технологічна інфраструктура, користувачі та комунікаційні зв’язки, системи управління знаннями та метаданими, безпека та правові аспекти.

Інформаційне середовище бібліотеки є складною, динамічною системою, що поєднує традиційні та цифрові ресурси, технологічні рішення, користувачів та управлінські механізми. Його розвиток сприяє інтеграції бібліотек у сучасне інформаційне суспільство та забезпечує ефективний доступ до знань.

2. Інформаційні технології (ІТ) відіграють ключову роль у трансформації сучасних бібліотек. Вони змінюють підходи до збереження, організації та поширення знань, роблячи бібліотеки більш доступними, інтерактивними та ефективними. Основними напрямами впливу ІТ на бібліотечну діяльність є автоматизація бібліотечних процесів, оцифрування бібліотечних фондів, впровадження штучного інтелекту (ШІ) та великих даних, використання хмарних технологій, доповнена (AR) і віртуальна реальність (VR), розвиток електронних комунікацій, кібербезпека та захист інформації.

Інформаційні технології докорінно змінюють бібліотечну діяльність, роблячи її більш цифровою, інтерактивною та персоналізованою.

Впровадження інновацій сприяє розвитку бібліотек як інформаційних, освітніх та культурних центрів, які відповідають викликам сучасного суспільства знань.

3. Автоматизація та цифровізація бібліотечних ресурсів – це ключові процеси, що забезпечують ефективне управління інформацією, покращують доступ до знань та модернізують бібліотечну діяльність відповідно до вимог сучасного суспільства.

Автоматизація передбачає використання спеціалізованих програмних комплексів для управління бібліотечними фондами, обслуговування читачів та оптимізації внутрішніх операцій. Основні напрямки автоматизації: автоматизовані бібліотечні інформаційні системи (АБІС) – Koha, Aleph, ІРБІС, Horizon, які спрощують каталогізацію, облік і видачу книг; **е**лектронні каталоги – інтегровані бази даних, що дозволяють користувачам швидко знаходити необхідні документи; автоматизовані довідкові системи – чат-боти та віртуальні консультанти для оперативного надання інформаційних послуг.

Цифровізація бібліотек – це процес переведення друкованих ресурсів у електронний формат та створення цифрових платформ для їхнього поширення. Основні аспекти цифровізації: оцифрування бібліотечних фондів – сканування книг, архівних документів, рукописів для створення електронних копій; **с**творення електронних бібліотек – онлайн-ресурси, що забезпечують відкритий доступ до наукових та освітніх матеріалів (Europeana, Google Books, Національна електронна бібліотека України); **х**марні технології – використання віддалених серверів для зберігання та обробки інформації, що спрощує доступ до цифрових ресурсів; **м**ультимедійні платформи – інтеграція текстових, аудіо- та відеоматеріалів у бібліотечні ресурси. Автоматизація та цифровізація бібліотечних ресурсів сприяють розвитку сучасних бібліотек як технологічно оснащених, інтерактивних та доступних інформаційних центрів. Вони забезпечують швидкий доступ до знань, підвищують ефективність роботи бібліотекарів і відкривають нові можливості для користувачів.

4. Сучасне бібліотечно-інформаційне середовище зазнає динамічних змін під впливом цифрових технологій, глобалізації знань та змін у поведінці користувачів. Бібліотеки стають не лише сховищами інформації, а й інтерактивними освітніми та комунікаційними центрами. Водночас вони стикаються з численними викликами, які потребують нових стратегій розвитку.

Основні виклики бібліотечно-інформаційного середовища: цифрова трансформація, фінансування та ресурсне забезпечення, кібербезпека та захист даних, зміни у поведінці користувачів, проблеми авторського права та відкритого доступу. Перспективи розвитку бібліотечно-інформаційного середовища: розвиток цифрових бібліотек та відкритого доступу, інтеграція штучного інтелекту, гібридні моделі бібліотек, бібліотека як коворкінг та освітній центр, зміцнення міжнародного співробітництва.

Попри численні виклики, бібліотечно-інформаційне середовище має значні перспективи розвитку. Інноваційні технології, цифровізація та адаптація до потреб сучасного користувача сприятимуть збереженню бібліотек як ключових інформаційних і культурних інституцій у майбутньому.

Одним із ключових висновків є те, що бібліотеки вже не обмежуються традиційною роллю зберігачів друкованих матеріалів, а перетворюються на активних учасників інформаційного простору, інтегруючи в свою діяльність цифрові технології, мультимедійні ресурси та інноваційні послуги. Вони виконують не лише функцію збереження знань, а й сприяють їх створенню, поширенню та спільному використанню.

Дослідження підтвердило важливість автоматизації бібліотечних процесів, розвитку електронних каталогів, віртуальних бібліотек, а також впровадження штучного інтелекту та великих даних у бібліотечну сферу. Ці технології значно підвищують ефективність інформаційного обслуговування користувачів та сприяють персоналізації інформаційних послуг.

Розглянуто виклики, з якими стикаються бібліотеки у процесі інтеграції в цифрове середовище, серед яких – питання кібербезпеки, збереження авторських прав, фінансування та адаптація бібліотечних фахівців до нових реалій. Вирішення цих проблем можливе шляхом вдосконалення нормативно-правової бази, розширення партнерських ініціатив та впровадження нових освітніх програм для бібліотекарів.

Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д. І. Чижевського відіграє ключову роль у формуванні регіонального інформаційного простору, забезпечуючи доступ до традиційних і електронних ресурсів для широкого кола користувачів. Бібліотека трансформується в сучасний інформаційний центр, що забезпечує освітні, культурні, наукові та просвітницькі послуги. В установі активно впроваджуються цифрові технології, автоматизуються бібліотечні процеси, розвивається електронний каталог, цифрові колекції, електронна доставка документів. Це сприяє підвищенню ефективності обслуговування користувачів і розширенню географії доступу до ресурсів.

Бібліотека ефективно взаємодіє з іншими закладами культури, освіти й науки, беручи участь у професійних об’єднаннях, проєктах, освітніх програмах і ініціативах. Така співпраця сприяє формуванню відкритого, інклюзивного та динамічного інформаційного середовища.

Обласна універсальна наукова бібліотека імені Д. І. Чижевського є прикладом інституції, що успішно адаптується до вимог інформаційного суспільства, впроваджуючи інновації та зберігаючи свою культурну та соціальну місію. Подальший розвиток бібліотеки має ґрунтуватися на гнучких стратегіях, партнерстві та орієнтації на потреби користувача у цифровому середовищі.

Таким чином, бібліотеки у XXI столітті мають величезний потенціал для подальшого розвитку як центри знань, освіти та соціальної взаємодії. Їхня роль у сучасному інформаційному суспільстві продовжує змінюватися, вимагаючи нових підходів, технологій та стратегій для ефективної роботи в цифрову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Поточна редакція 01.01.2020. База даних «Законодавство України». URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text .
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. Поточна редакція 01.01.2023. База даних «Законодавство України». URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12#
3. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995. Поточна редакція 01.01.2022. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text .
4. Про культуру: Закон України від 14.12.2010. Поточна редакція: 31.03.2023. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text
5. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання: Постанова Кабінету міністрів України від 12 серпня 1992 р.№ 466. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF#Text .
6. Про затвердження Програми збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000 - 2005 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.1999 № 1716. База даних «LIGA 360». URL: https://ips.ligazakon.net/document/KP991716 .
7. Про затвердження Інструкції про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання: Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 20.11.2001 № 708. Втрата чинності 26.08.2016. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1027-01#Text .

8. Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, повернених до України: Наказ Міністерства культури України від 03.09.2013 № 819. База даних 60 «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1881-13#Text.

9. Про затвердження Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання: Наказ Міністерства культури України від 14.06.2016 № 437. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-16#Text .

10. Закон України Про охорону культурної спадщини (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 39, ст.333) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text .

11. Закон України Про доступ до публічної інформації (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text .

12. Барабаш В. А., Глєбова Л. В. Прогресивні напрями інформатизації бібліотек закладів вищої освіти (2015-2020 рр.) / В. А. Барабаш, Л. В. Глєбова. *Соціум. Документ. Комунікація*. Серія: Історичні науки. Переяслав-Хмельницький, 2021. Вип. 11. С. 226–245. http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/10779

13. Бібліотека ЦНТУ. Основні фонди. URL: http://library.kntu.kr.ua/fixedassets.html

14. Бібліотечна орбіта Кіровоградщини : збірник статей / Управління культури і туризму Кіровоградської обл. держ. адміністрації, Обласна універсальна наукова б-ка ім. Д.І. Чижевського ; Укл. В. А. Козлова, Відпов. за вип. О. М. Гаращенко. Кіровоград : ПОЛІМЕД-Сервіс, 2006 -

15. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.

16. Бойко-Блохін Юрій. Дмитро Іванович Чижевський / Ю. Бойко-Блохін ; ред. О. Чуднов ; пер. з нім. М. Лопати. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2024. 59,[1] с. : фото.

17. Бородай І., Татарчук Л., Підгайна Т. Інформаційні технології в діяльності провідних бібліотек світу та їх використання за умов сучасних комунікацій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. №9. С. 80 – 91.

18. Валявко Ірина Вікторівна. Дмитро Чижевський як дослідник української філософської думки : автореферат дісертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук : Спеціальність 09.00.05 - історія філософії / І. В. Валявко ; Ін-т філософії НАН України. К. : [б. и.], 1997. 24 с.

19. Вимоги до оформлювання документів. [Чинний від 2021-09-01]. Вид. офіц. Київ, 2021. 40 с.

20. Вишня В. Б. Основи інформаційної безпеки : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2020. 128 с.

21. Воскобойнікова-Гузєва О. В., Терещенко Н.М. Ціннісні орієнтири у стратегічному розвитку бібліотек закладів вищої освіти. *Питання культурології.* 2021. № 38. С. 39 – 53.

22. Гавриленко Т.В., Бєлєєнко Д.Р. Сучасні інструменти цифрового маркетингу. Причорноморські економічні студії. 2023. Випуск 79. С. 80-–86. URL: http://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/13.pdf

23. Горбань Ю. І. Зберігання книжкових пам’яток як культурних цінностей у бібліотеках України : монографія / Ю. І. Горбань. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 160 с.

24. Горбань Ю. І. Консервація і зберігання документів : практикум : [для студентів вишів] / Юрій Горбань ; М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Ліра-К, 2019. 155 с.

25. Горбань Ю. І., Рибка Л. А., Рибка А. Т. Наукова бібліотека

Київського національного університету культури і мистецтв: модернізація і стратегія в умовах сьогодення. *Питання культурології*. 2021. Вип. 37. С. 137 – 149.

26. Денисюк Ж. З., Яковлев О. В. Формування інформаційної культури суспільства в умовах цифровізації. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. 2021. № 2. С. 18–22.

27. Добровольська В.В. Електронна бібліотека «Україніка» – унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. №1. С. 79-87.

28. Добровольська В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні: монографія. Київ : НАКККіМ, 2020. 352 с.

29. Довгань О., Тарасюк А., Ткачук Т. Кібербезпека «суспільства знань»: монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 176 с.

30. Долобенко Т.О., Горбань Ю.І. Зберігання документів у бібліотеках : навч. посіб. / Т.О. Долобенко, Ю.І. Горбань. Київ : Вид-во Ліра-К, 2015. 288с.

31. Другий протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року, м. Гаага, 26 березня 1999 року {Про приєднання України до Другого протоколу див. Закон № 585-IX від 30.04.2020} https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-99#Text .

32. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: (ГОСТ 7.1–2003, IDT). [Чинний від 2007-07-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2007. 182 с.

33. ДСТУ 2392-94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-01-01]. Вид. офіц. Київ: Держстандарт України, 1994. 54 с.

34. ДСТУ 2395-2000. Інформація та документація. Обстеження документа, встановлення його предмета та відбір термінів для індексування. Основні вимоги. [Чинний від 27 листопада 2000 р. № 677]. Київ, 2000. 23 с.

35. ДСТУ 2732-94. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення. Чинний від 1995-07-01. Київ, 1994. 53 с.

36. ДСТУ 4163–2020. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації.

37. ДСТУ 3396.1-96. Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт. [Чинний від 01.07.1997]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 1997. 5 с.

38. Желай О. П. Електронний сервіс сучасної бібліотеки: монографія / Желай Оксана ; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2021. 208 с.

39. Забезпечення фізичного збереження документних фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: Інструкція від 25.06.1996. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001921 .

40. Записки обласної наукової бібліотеки імені Дмитра Чижевського. Кіровоград : Гриф, 1994. 48 с. : портр., фото, іл.

41. Зеленська Н.М. Видання зі штампами дореволюційних навчальних закладів Єлисаветграда у фондах бібліотеки ім. Д.Чижевського. Київ, 2013. 8–9.

42. Інформаційні ресурси бібліотек закладів освіти: формування та використання : практ. посіб. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [Григоревська О. В., Матвійчук О. Є., Вараксіна Н. В., Кропочева Н. М., Бойко С. Т. ; наук. ред.: Пономаренко Л. О.]. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2022. 181 с.

43. Інформаційні системи та технології : навч.-метод. посіб. / уклад. Р. Чанишев. Одеса : НУ «ОЮА». 2022. 151 с

44. Інформаційні технології : навчальний посібник О. І. Зачек, В. В. Сеник, Т. В. Магеровська та ін.; за ред. О. І. Зачека. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 432 с.

45. Кіровоградська Обласна універсальна наукова бібліотека ім.Д.І.Чижевського. URL: http://ube.nplu.org/article/

46. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини{ Про приєднання до Конвенції див. Закон N 132-VI (132-17) від 06.03.2008 } https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text .

47. Кулешов С. Г. Загальне документознавство : навч. посібник. Київ: Києво-Могилянська академія, 2012. 123 с.

48. Мельник Т. Б. Комплексний підхід до системи збереження бібліотечних фондів на абонементах бібліотек закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / Т. Б. Мельник // Наукові праці Кам'янець–Подільского національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. Кам'янець-Подільск. 2018. Вип. 5. С. 115-121. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npkpnuiobk_2018_5_21.

49. Муха Л. В. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: збереження, консервація та реставрація бібліотечних фондів в Україні (1992–2019) / [Л. В. Муха, Л. П. Затока, Л. М. Куява ; відп. ред. Л. А. Дубровіна] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Центр консервації і реставрації. Київ, 2019. 232 с.

50. Наукометрична база Scopus. URL: https://www.scopus.com/

51. Наукометрична база Web of Science. URL: https://webofknowledge.com/

52. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : електронні інформаційні ресурси НБУВ. URL: http://www.nbuv.gov.ua

53. Нестеренко Г. Інформаційна безпека. Курс лекцій. Київ. НАУ. 2022. 102 с

54. Пизюр, Євген. Дмитро Іванович Чижевський : (до 60-тилітнього ювілею) / Євген Пизюр. [Б. м.] : Україна, 1955. 53 с.

55. «Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти ЦНТУ від 04.10.2022. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/pol-dobro.pdf .

56. «Положення про кваліфікаційну роботу за другим (магістерським рівнем вищої освіти для присудження ступеня вищої освіти «магістр»», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 18.08.2022 р. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/pkrm.pdf .

57. Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті: затв. вченою радою ЦНТУ від 09.03.2021 р. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf.

58. «Положення про процедуру впровадження антиплагіатної системи в ЦНТУ від 04.10. 2022. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/PolojennyaAntiplagiat.pdf.

59. Сайт бібліотеки Конгресу https://www.loc.gov/ .

60. Сайт Британської бібліотеки https://www.bl.uk/ .

61. Сайт Національної бібліотеки Франції https://www.bnf.fr/fr .

62. Сайт бібліотеки Ватикану https://www.vaticanlibrary.va/ .

63. Сайт бібліотеки Німеччини https://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html .

64. Сергієнко В. О. Підходи до забезпечення інформаційної безпеки в умовах воєнного стану. Харків: Видавництво ХНУРЕ, 2023. 260 с.

65. Скіннер К. Людина цифрова. Видавництво «Фабула», 2020. 272 с.

66. Сучасні інформаційні технології і системи [Електронний ресурс] : монографія / В. П. Бурдаєв, Н. Г. Аксак, М. В. Кушнарьов та ін. ; за заг. ред . В. С. Пономаренка. Харків : Технічний коледж Луцького НТУ, 2021. 182 с.

67. Сучасні інформаційні технології у науковій діяльності / Укл. Волосюк Ю.В. Миколаївський національний аграрний університет, 2020. 54 с.

68. Тюрменко І.І. Установи соціальної пам’яті у соціокультурному інформаційному простору. монографія Київ, 2020. 50 с.

69. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т. А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.

70. CUNTUR – Репозитарій Центральноукраїнського національного технічного університету. URL: http://library.kntu.kr.ua/repozit.html .

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО
Начальник управління
з питань власності
облдержадміністрації
_____Т.Липовець
„__” _____ 2005 р.

С Т А Т У Т
„ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. Д.І.ЧИЖЕВСЬКОГО”

ПОГОДЖЕНО
Начальник управління
культури і туризму
облдержадміністрації
_____Н.Ю.Овчаренко
„14” листопада 2005 р.

м. Кіровоград

І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. Даний статут розроблений відповідно до законодавства України і є документом, який регламентує діяльність обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського.

1.2. Статут прийнято із змінами та доповненнями у новій редакції замість статуту зареєстрованого 15 березня 2000 року Реєстраційною палатою Кіровоградської міської Ради №02135 – ІВ – 1.

1.3. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського, яка надалі буде іменуватися „Бібліотека", є інформаційною, науковою та культосвітньою установою, яка здійснює збирання всіх носіїв інформації, забезпечує вільний доступ до документів, які знаходяться в фондах закладу, їх збереження та використання з метою освіти, інформації та духовного збагачення громадян України, розширення їх світогляду, допомоги у навчанні та виробничій діяльності, дозвіллі.

1.4. Бібліотека є правонаступником державного комунального закладу „Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського" (зареєстрованого 15 березня 2000 р. за № 02135-ІВ-1). Ідентифікаційний код – 02219406.

1.5. Бібліотека здійснює свою діяльність на основі та відповідно до Конституції України, Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», інших законодавчих актів України та цього Статуту.

1.6. Власником бібліотеки є територіальні громади сіл, селищ і міст області в особі Кіровоградської обласної ради.

1.7. Кіровоградська обласна рада здійснює свої повноваження через обласну державну адміністрацію, в особі управління культури і туризму облдержадміністрації.

1.8. Бібліотека має право укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, бути позивачем та відповідачем в суді.

1.9. Перевірку діяльності Бібліотеки можуть здійснювати органи, які уповноважені чинним законодавством у межах, наданих їм законодавством повноважень.

1.10. Бібліотека за своїм статутом відноситься до категорії комунальних установ.

1.11. Юридична адреса:
вул. К. Маркса, 24
м. Кіровоград
Україна
25006

ІІ. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАВДАННЯ БІБЛІОТЕКИ

2.1. З метою гуманізації та інформатизації суспільства, відродження національної культури суверенної демократичної держави України і соціально-культурного розвитку Кіровоградської області бібліотека:

- виконує роль головної бібліотеки регіону і є інформаційним, культурним, освітнім закладом та науково-дослідною установою;

- забезпечує акумуляцію документально-інформаційних ресурсів;
- формує універсальний за складом бібліотечний фонд з урахуванням пріоритетів суверенної України в координації з іншими науковими, спеціальними бібліотеками і органами науково-технічної інформації м. Кіровограда та області. З максимальною повнотою збирає краєзнавчу літературу, виконує роль міжобласного депозитарію;
- поповнює свій фонд документами шляхом комплектування в установленому порядку;
- веде облік, науково обробляє і систематизує всі види видань, які надійшли до фонду, розкриває їх за допомогою довідково-інформаційних матеріалів та електронного каталогу, здійснює аналітико-синтетичну обробку інформації, створює онлайн каталоги, підтримує власний вебсайт та регіональний інформаційний портал;
- здійснює вилучення з бібліотечних фондів документів у порядку, визначеному Міністерством культури і туризму України;
- створює єдиний для бібліотек області Міністерства культури і туризму України обмінний фонд, веде книгообмін з бібліотеками України та іноземних держав, отримує літературу в дар;
- забезпечує загальнодоступність до бібліотечних фондів і безоплатне надання основних видів бібліотечних послуг, здійснює бібліотечне обслуговування різними формами, якими є абонемент, читальні зали, МБА та комплексне обслуговування підприємств, дистанційне обслуговування засобами телекомунікації;
- розвиває дозвільні форми роботи і організує роботу клубів за інтересами, проводить прем'єри книг, читацькі конференції тощо;
- реалізує повне й оперативне задоволення конкретних інформаційних потреб науки і виробництва, культури і мистецтва;
- забезпечує доступ до світових інформаційних ресурсів;
- сприяє формуванню і розвитку читацьких інтересів та запитів, веде роботу по вихованню культури читання, опановуванню бібліотечно-бібліографічними знаннями;
- здійснює господарську діяльність, встановлює перелік платних послуг згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.1997 р. №534 ;
- координує діяльність бібліотек, надає їм науково-методичну допомогу, аналізує стан бібліотечного обслуговування населення області й прогнозує його розвиток, проводить науково-дослідну роботу в галузі бібліотекознавства;
- є колективним членом бібліотечних асоціацій, має право утворювати громадські ради;
- організує підвищення кваліфікації бібліотекарів області, проводить науково-практичні конференції, семінари, школи передового досвіду та ін., приймає участь у міжнародних заходах з питань бібліотечної справи;
- проводить самостійно і спільно з іншими установами локальні наукові та соціологічні дослідження, бере участь у національних соціологічних і

наукових дослідженнях у галузі бібліотекознавства і впроваджує їх результати у практику;

- розробляє і видає за планом або за замовленням методичні посібники з найбільш актуальних питань бібліотечної справи, інформаційні та бібліографічні видання з краєзнавства, а також з актуальних питань сьогодення, матеріали про передовий досвід бібліотечної роботи;
- впроваджує комп'ютеризацію, засоби автоматизації і механізації, НОП у практику роботи бібліотеки і бібліотек області;
- веде роботу по створенню системи корпоративної каталогізації і використання інформаційних ресурсів.

ІІІ. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВЛАСНИКА

3.1. Повноваження власника щодо управління бібліотекою визначаються в межах законодавства України Статутом бібліотеки.

3.2. Бібліотека заснована на спільній власності територіальних громад сіл, селищ і міст області, управління якою здійснює Кіровоградська обласна рада .

3.3 Кіровоградська обласна рада здійснює свої повноваження через обласну державну адміністрацію, управління культури і туризму облдержадміністрації, яке разом з бібліотекою:

- розробляє та погоджує статут бібліотеки;
- здійснює контроль за фінансово – господарською діяльністю бібліотеки;
- вносить пропозиції щодо призначення , звільнення директора бібліотеки;

3.4. Призначення та звільнення директора бібліотеки здійснюється на підставі рішень обласної ради.

3.5. Пропозиції щодо призначення директора бібліотеки, яка є спільною власністю територіальних громад сіл селищ і міст області вносяться на розгляд обласної ради обласною державною адміністрацією за поданням начальника управління культури і туризму обласної державної адміністрації.

ІУ. ПРАВА ТА ОБОВ"ЯЗКИ БІБЛІОТЕКИ

4.1. Бібліотека своєю діяльністю забезпечує реалізацію прав громадян на бібліотечне обслуговування, встановлене законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

4.2. Бібліотека обслуговує користувачів бібліотеки згідно із правилами користування бібліотекою, розробленими на основі типових правил.

4.3. Використання бібліотекою відомостей про користувачів бібліотеки та їх інтереси з будь-якою метою, крім наукової, без їх згоди не допускається.

4.4. Бібліотека забезпечує належне зберігання, несе відповідальність за облік, включення до автоматизованих баз даних, а також державну реєстрацію особливо цінних та рідкісних видань.

5.5. Здійснює заходи, що сприяють розвитку і систематичному вдосконаленню матеріально-технічної бази бібліотеки, запровадженню механізації й автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів.

5.6. Діє від імені бібліотеки, представляє її на підприємствах, установах та організаціях різних форм власності.

5.7. Розпоряджається грошовими та іншими матеріальними засобами бібліотеки у відповідності з діючим законодавством; укладає договори, організовує і контролює облік і збереження бібліотечних фондів та іншого майна бібліотеки.

5.8. Видає накази, затверджує положення про відділи, посадові інструкції, правила користування бібліотекою; подає спільно з профспілковим комітетом на затвердження трудового колективу Правила внутрішнього трудового розпорядку.

5.9. Приймає на роботу, робить переміщення та звільнення працівників; застосовує до них засоби заохочення або накладає стягнення згідно з чинним законодавством.

5.10. За узгодженням з управлінням культури і туризму облдержадміністрації призначає заступників, головного бухгалтера. Розподіляє обов'язки між ними.

5.11. Забезпечує соціальний розвиток колективу; сприяє задоволенню його матеріальних і духовних потреб, реалізації творчих можливостей; аналізує і контролює діяльність підрозділів бібліотеки і співпрацівників.

5.12. Організовує підвищення кваліфікації працівників колективу.

5.13. За узгодженням із власником списує з балансу обладнання та меблі.

5.14. Обов'язки працівників бібліотеки визначаються у відповідності з посадовими інструкціями та правилами внутрішнього розпорядку.

5.15. Основним структурним підрозділом бібліотеки є відділ.

Завідуючи відділами:

- Організовують діяльність відділів, які очолюють, несуть повну відповідальність за зміст і якість їх роботи, розстановку та використання кадрів, дотримання трудового законодавства, виробничої трудової дисципліни. Правил техніки безпеки, пожежної безпеки, виробничої санітарії у відділах.
- Діють від імені відділу, представляють його з питань, що входять у компетенцію відділу.

5.16. Органом, уповноваженим трудовим колективом виступати від свого імені, є профспілковий комітет. Діяльність профспілкового комітету, визначаються законодавчими актами.

5.17. Основною формою здійснення повноважень трудового колективу є його загальні збори, які скликаються за необхідністю, але не рідше одного разу на рік.

5.18. Загальні збори трудового колективу:

- ухвалюють Статут бібліотеки, вносять до нього доповнення і зміни;

- розв"язують за необхідністю питання, пов"язані з укладанням колективного договору з адміністрацією;
- затверджують плани соціального розвитку бібліотеки, яким передбачається й цільове використання запланових та зекономлених коштів, з урахуванням положень колективного договору;
- загальні збори правосильні, якщо присутня більш, ніж половина членів трудового колективу;
- ухвали загальних зборів приймаються звичайною більшістю голосів відкритим або закритим голосуванням, якщо іншого порядку прийняття ухвал з розглянутих питань не передбачено;
- хід зборів протоколюється; постанови загальних зборів доводяться до всіх підрозділів бібліотеки протягом місяця.

5.19. Дирекція бібліотеки при погодженні з профкомом, враховуючи положення колективного договору, визначає надбавки, премії, виділяє матеріальну допомогу.

5.20. Директор має право приймати будь-які рішення і виконувати будь-які управлінські функції, що відповідають положенням цього Статуту, крім ухвал і функцій, що належать до виняткової компетенції загальних зборів працівників. Власник майна не має права втручатись в оперативну діяльність керівника бібліотеки.

VI. МАЙНО ТА КОШТИ БІБЛІОТЕКИ

6.1. Майно бібліотеки є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ і міст області і передано бібліотеці обласною радою в постійне користування на правах оперативного управління.

6.2. Здійснюючи право оперативного управління майном, бібліотека користується та розпоряджається зазначеним майном на свій розсуд, вчиняючи щодо нього будь-які дії, що не суперечать цьому статуту.

6.3. Майно бібліотеки становлять основні фонди та інші матеріальні цінності, вартість яких відображається в балансі бухгалтерії бібліотеки.

6.4. Бібліотека не має права без згоди власника продавати, передавати та надавати в оренду засоби виробництва та інші матеріальні цінності. Списання майна здійснюється згідно з установленим порядком.

6.5. Майно, що передане в оперативне управління бібліотеці, не підлягає вилученню або передачі будь – яким підприємствам, установам і організаціям, крім випадків передбачених законодавством України. Збитки завдані бібліотеці внаслідок порушення її майнових прав іншими юридичними та фізичними особами, відшкодовуються, відповідно до діючого законодавства України;

6.6. Фінансова – господарська діяльність бібліотеки здійснюється на основі кошторису, який затверджується управлінням культури і туризму Кіровоградської облдержадміністрації.

VII. ПОРЯДОК ЗВІТНОСТІ, КОНТРОЛЮ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

7.1. Бібліотека відповідно до чинного законодавства України, складає затверджені форми місячної, квартальної та річної звітності та подає їх до органів, яким законодавством України надані відповідні права.

7.2. Бібліотека самостійно здійснює оперативний, бухгалтерський та фінансовий облік своєї роботи, веде статистичну звітність, згідно з встановленими нормами, подає її в установленому порядку до органів, яким законодавством України надано право контролю за відповідними напрямами діяльності.

7.3. Директор та головний бухгалтер бібліотеки несуть персональну відповідальність за достовірність бухгалтерської та статистичної звітності.

VIII. ПОРЯДОК РЕОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЛІКВІДАЦІЇ БІБЛІОТЕКИ

8.1. Ліквідація та реорганізація бібліотеки здійснюється згідно з чинним законодавства.

8.2. Реорганізація (злиття, приєднання, виділення, поділ, перетворення) та ліквідація бібліотеки відбувається на підставі рішення власника.

8.3. Заходи щодо реорганізації та ліквідації бібліотеки здійснює орган уповноважений власником

8.4. Бібліотека ліквідується:

8.5. За рішенням власника або органу уповноваженому власником.

8.6. При реорганізації закладу вивільненим працівникам гарантується додержання їх прав та інтересів відповідно до трудового Законодавства України.

8.7. При перетворенні закладу в інший заклад, який щойно виник до нього переходять усі майнові права і обов'язки колишнього закладу.

8.8. Ліквідація бібліотеки вважається завершеною і вона припиняє свою діяльність з моменту внесення запису про це до єдиного державного реєстру підприємств установ і організацій України.

Додаток Б

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ КОМУНАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ «ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. Д.І.ЧИЖЕВСЬКОГО»

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Правила користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського» (надалі – Бібліотекою) регулюють відносини бібліотеки з користувачами, визначають їх права і обов'язки згідно з Конституцією України, законами України «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про бібліотеки і бібліотечну справу»; постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року №493 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011 року №1271», наказом Міністерства культури України від 01 грудня 2015 року №1004/1113/1556 «Про затвердження Порядку визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності», «Типовими правилами користування бібліотеками в Україні», затвердженими наказом Міністерства культури України від 19 квітня 2017 року № 340; постановою Міністерства охорони здоров'я України №16 від 09 травня 2020 року «Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при здійснені дозволених видів діяльності, які передбачають приймання відвідувачів в офісних приміщеннях, на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) та Статутом бібліотеки.

1.2. Бібліотека у порядку, передбаченому її Статутом та Типовими правилами користування бібліотеками в Україні, визначає зміст, напрями і конкретні форми своєї діяльності.

1.3. Бібліотека, як інформаційно-бібліографічний, культурно-просвітницький і науково-допоміжний соціальний інститут, забезпечує збирання, збереження і загальнодоступність документально-інформаційних ресурсів (книг, документів та інших носіїв інформації, електронних інформаційних ресурсів, розміщених на веб-сайті бібліотеки: https://library.kr.ua), свободу вибору літератури та сучасні форми інформаційного забезпечення користувачів.

1.4. Бібліотека забезпечує державні гарантії громадянам щодо безкоштовності основних видів бібліотечних послуг. Платні послуги надаються за запитами користувачів; розмір оплати та перелік додаткових платних послуг визначаються адміністрацією у відповідності із Законом України „Про бібліотеки і бібліотечну справу" № 32/95-ВР від 27.01.1995 р. із змінами та доповненнями, станом на 01.01.2017 р.; Постановою КМУ від 12 липня 2017 р. № 493 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України віл 12 грудня 2011р. №1271", Наказом "Про затвердження Порядку визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності" від 01.12.2015 р. № 1004/1113/1556.

1.5. Бібліотека, орієнтована на принципи інтелектуальної свободи, гарантує громадянам, підприємствам, установам, організаціям право на доступ до бібліотечних фондів, до інформації, розміщеної на веб-сайті бібліотеки (https://library.kr.ua), одержання бібліотечних послуг.

1.6. Бібліотека, керуючись принципами наукового формування фонду, гуманності і демократизації суспільства, гарантує збереження творів друку незалежно від політичних, релігійних переконань авторів.

1.7. Бібліотека, згідно з Законом України „Про захист персональних даних", не допускає використання даних про читачів з будь-якою метою та зберігає таємницю запитів читачів.

1.7.1. Бібліотека здійснює обробку персональних даних з метою забезпечення врегулювання майнових відносин з користувачами, пов'язаних з бібліотечним обслуговуванням (за потреби), та для складання статистичної звітності.

1.8. Реєстрація віртуальних користувачів, яким послуги надаються виключно через веб-сайт бібліотеки, здійснюється без використання персональних даних.

ІІ. ПРАВА КОРИСТУВАЧІВ

2.1. Користувачами бібліотечних послуг є: юридичні й фізичні особи України, зарубіжних країн та особи без громадянства. На бібліотечне обслуговування мають право: кожний громадянин незалежно від соціального походження й майнового стану, расової й національної приналежності, статі, освіти, мовних ознак, віросповідання, місця проживання, а також підприємства, установи, організації.

Право користування абонементом надається виключно мешканцям м. Кропивницького з 16-річного віку при наявності паспорта з місцевою реєстрацією, а також громадянам з тимчасовою реєстрацією – студентам навчальних закладів обласного центру.

Інші особи мають право користуватися усіма послугами бібліотеки, крім абонементу.

Громадяни, які не досягли 18-річного віку, записуються до бібліотеки за свідоцтвом про народження або документом, що засвідчує їх особу та за згодою батьків чи інших законних представників і мають право користуватися усіма послугами бібліотеки, крім абонементу.

Право на безкоштовне оформлення **постійних** реєстраційних документів мають: учасники Великої Вітчизняної війни, люди з фізичними обмеженнями, „чорнобильці", воїни-інтернаціоналісти, учасники АТО, діти-сироти на підставі відповідних документів.

Учасники бібліотечних масових заходів, які проводяться у відділах обслуговування відповідно до річного плану роботи бібліотеки та віддалені користувачі, які реєструються дистанційно на вебсайті бібліотеки, мають право на **безкоштовне** оформлення **тимчасових** реєстраційних документів.

Право на пільговий запис – 50% вартості **постійного** реєстраційного документа та документа при переєстрації, мають пенсіонери за віком та учні, які не досягли 16 років.

Працівники закладів культури, соціальні партнери, які реалізують спільні з бібліотекою проєкти, учасники бібліотечних акцій, Днів відкритих дверей мають право на пільгове оформлення **постійних** реєстраційних документів під час проведення заходів.

Випускники Міжнародних освітніх програм, учасники Міжнародних наукових досліджень та обмінів користуються бібліотечними послугами на загальних умовах.

2.2. Формами бібліотечного обслуговування є: абонемент, читальний зал, міжбібліотечний абонемент (далі МБА), Інтернет-центр, а також обслуговування за межами бібліотеки (бібліотечні пункти, пересувні бібліотеки, літній читальний зал, вікно видачі замовлень під час карантину).

2.3. Користувачі бібліотеки мають право отримувати безоплатну інформацію про склад бібліотечних фондів, консультаційну допомогу в пошуках джерел інформації, брати участь у читацьких конференціях, інших масових заходах та акціях, які проводить бібліотека, відвідувати виставки, що проводяться у бібліотеці та входити до читацьких рад.

2.4. Користувачі мають право одержати для опрацювання за межами бібліотеки одноразово не більше 7 документів (у т.ч. документів на нетрадиційних носіях інформації – CD та DVD – 2 одиниці). При цьому друковані документи (книги, журнали тощо) видаються користувачам на термін до 30 днів, літературу, пов'зану з навчальним процесом, а також CD та DVD – на термін до 14 днів). У разі відсутності в бібліотечному фонді потрібних документів, користувач має право отримати їх (або копії) з інших бібліотек через МБА (послуга платна).

Відділ рідкісних і цінних документів працює в режимі читального залу і має особливі правила користування, які знаходяться у відділі.

У відділі документів іноземними мовами книги (художня література) можна отримати на термін до 30 днів, а документи з фонду проекту "Заочний абонемент" Інституту Гете – на термін до 14 днів.

Відділ зберігання основного фонду припиняє виконання замовлень користувачів за півгодини до завершення роботи бібліотеки. На виконання замовлення користувача на літературу відводиться до 20-ти хвилин.

Довідки щодо порядку користування бібліотекою та режиму її роботи надає сектор реєстрації читачів та контролю, черговий адміністратор.

2.5. Користувачі мають право виносити документи за межі бібліотеки, якщо вони записані у формулярі відділу міського абонементу або відділу документів іноземними мовами. Термін користування документами на прохання користувача може бути продовжений, якщо на них відсутній попит інших користувачів.

2.6. Рідкісні та цінні документи, довідкові видання, а також видання, одержані по МБА, видаються для користування тільки у читальних залах.

2.7. У відділах обслуговування виділені робочі місця для надання користувачам вільного доступу до Інтернет.

2.8. Користувачі бібліотеки мають право оформити попереднє замовлення на отримання книг з відділів абонементу та відділу документів іноземними мовами через вебсайт бібліотеки, електронну пошту відділів або за телефонами (0522) 32-16-52. Попереднє замовлення здійснюється за три дні до отримання документів. Одержати попередньо замовлені документи можна у вікні видачі літератури за встановленим часом, який повідомляється користувачеві завчасно.

2.9. Про зміну режиму роботи бібліотеки користувачі отримують інформацію з вебсайту бібліотеки, зі сторінок у соціальних мережах, зокрема «Фейсбук», «Твіттер», «Інстаграм», а також через оголошення на інформаційній дошці бібліотеки.

ІІІ. ОБОВ'ЯЗКИ КОРИСТУВАЧІВ.

3.1. Для запису до бібліотеки та оформлення реєстраційних документів користувачів бібліотеки (на 12 календарних місяців) фізичні особи пред'являють документ, що посвідчує особу, та заповнюють реєстраційну картку (формуляр), в якій зазначають прізвище, ім.'я та по батькові, місце проживання, освіту, контактний телефон.

Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» також надається письмова згода користувача на обробку персональних даних.

Документ, що засвідчує особу, (нотаріально завірена копія) пред'являється також щороку в період оформлення реєстраційних документів та при перереєстрації (під час першого візиту в новому році).

Під час запису до бібліотека користувач має ознайомитися з Правилами користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського».

Громадяни можуть оформити тимчасово:

- безкоштовні реєстраційні квитки з метою отримання консультації про наявність документів у фондах бібліотеки, відвідування масових заходів та виставок;
- платні реєстраційні квитки для користування фондами читальних залів строком на один день.

Безкоштовну тимчасову реєстрацію віддаленого користувача можна оформити на веб-сайті бібліотеки один раз на добу для користування окремими бібліотечними сервісами та інформаційними послугами.

Для тимчасової реєстрації пред'явлення документів, що засвідчують особу, не є обов'язковим. Але громадянин повинен надати необхідну інформацію про себе для оформлення реєстраційних документів.

У разі зміни місця проживання та зміни прізвища, зазначеного в паспорті, користувач повинен негайно повідомити про це бібліотеку.

Примітки: Ксерокопії, фотокопії, скановані копії, що засвідчують особу громадянина, при оформленні реєстраційних документів користувачів не приймаються.

3.2. Обслуговування користувачів у читальних залах, у відділі міського абонементу та Інтернет – центрі здійснюється тільки у разі наявності читацького квитка.

3.3. У разі втрати читацького квитка користувач повинен заявити про втрату в бібліотеку, відшкодувати його вартість і отримати дублікат читацького квитка. При оформленні дублікату читацького квитка громадянин повинен пред'явити документ, що засвідчує його особу. Передавання читацького квитка іншій особі, користування квитком іншого читача, а також користування одним квитком двома і більше особами не дозволяється.

3.4. Користуючись документами з бібліотечного фонду, читач повинен дбайливо ставитися до них; при одержанні документів має перевірити їхню кількість та наявність пошкоджень, в разі виявлення дефектів – попередити про це бібліотекаря, який зобов'язаний зробити на документах відповідну позначку. В іншому разі відповідальність за виявлені у книгах дефекти несе користувач.

3.5. За кожний документ, одержаний у відділі абонементу, користувач ставить підпис у читацькому формулярі. Повернення користувачем документів засвідчується підписом бібліотекаря. В разі порушення терміну користування встановлюється платне продовження терміну або стягується пеня.

3.6. Користувач, який втратив або пошкодив документ з фонду бібліотеки, повинен замінити його аналогічним чи документом, визнаним бібліотекою рівноцінним, або відшкодувати збитки вартості документа, яку визначає комісія з оцінки документів, отриманих в дарунок бібліотеці. У разі пошкодження або втрати документа, одержаного через МБА, користувач за домовленістю з бібліотекою-фондоутримувачем повинен замінити його аналогічним документом (чи копією) або внести кратне грошове відшкодування вартості документа. Розмір відшкодування визначається бібліотекою в залежності від цінності видання.

3.7. За втрату або псування документа з фонду бібліотеки неповнолітнім користувачем відповідальність несуть його батьки, навчальний заклад чи установа, під наглядом яких він перебуває.

3.8. Користувачі несуть відповідальність за несанкціоноване використання створених бібліотекою баз даних та інших об'єктів інтелектуальної власності згідно із законодавством.

3.9. Користувачі в бібліотеці повинні поводитись етично і тактовно. Особи в нетверезому стані до бібліотеки не допускаються. Палити, вживати алкогольні та слабоалкогольні напої в бібліотеці не дозволяється.

3.10. Розмовляти по мобільному телефону у читальних залах не дозволяється. Для розмов по мобільному телефону, для приймання їжі існують спеціально відведені місця відпочинку у холах бібліотеки.

3.11. При відвідуванні бібліотеки читачі зобов'язані здавати до гардеробу верхній одяг, портфелі, пакети, папки, сумки за розміром, що перевищують розмір аркуша паперу формату А4 та інші речі; і пред'явити черговому читацький квиток. Відповідальність за гроші, документи та цінні речі працівники гардеробу не несуть.

3.11.1. Під час роботи бібліотеки у карантинному режимі відвідувачі допускаються до приміщення бібліотеки виключно у захисних масках, не більше 2-х осіб одночасно.

3.11.2. До приміщення бібліотеки не допускаються відвідувачі, які мають ознаки захворювань верхніх дихальних шляхів (кашель, чхання, ускладнене дихання, лихоманку, нежить).

3.11.3. У приміщенні бібліотеки та за її межами (на прибудинковій території, або в черзі до вікна видачі літератури) відвідувачі повинні знаходитись один від одного на соціальній дистанції – 1,5-2 метри.

3.11.4. При дозволеній роботі у відділах читальних залів допускається кількість відвідувачів із розрахунку – 1 особа на 5 кв.м., включаючи бібліотекаря, що обслуговує. Термін однократного перебування у читальному залі становить до 45 хв, в Інтернет-центрі – до 30 хв щоденно. Санітарне провітрювання приміщень читальних залів здійснюється по 15 хв кожної години. Санітарне обробляння комп'ютерів антисептичними засобами здійснюється після кожного користувача.

3.12. У разі виникнення непередбачених обставин (аварії, відключення електроенергії, водопостачання, опалення тощо), що перешкоджають нормальному функціонуванню бібліотеки та не дозволяють обслуговувати користувачів, за розпорядженням директора бібліотеки припиняється обслуговування або скорочується його час.

3.13. Користувач, який порушує правила користування бібліотекою, позбавляється права відвідувати її на термін, що визначається адміністрацією бібліотеки. Матеріали про злісне порушення правил користування бібліотекою можуть бути передані до суду згідно з чинним законодавством України.

IV. ОБОВ'ЯЗКИ БІБЛІОТЕКИ З ПИТАНЬ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ.

4.1. «Правила користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського» розміщується у холі І поверху на Секторі реєстрації користувачів та на веб-сайті Бібліотеки (https://library.kr.ua).

4.2. Бібліотека створює умови для користування бібліотечним фондом, роботи у відділах бібліотеки, працівники бібліотеки надають допомогу в доборі потрібних документів.

4.3. Працівники бібліотеки дбають про культуру обслуговування користувачів.

4.4. Працівники бібліотеки сприяють формуванню у користувачів потреби в інформації, користуванні інформаційними ресурсами, підвищенню культури читання.

4.5. Бібліотека задовольняє потреби громадян регіону в створенні при бібліотеці читацьких об'єднань, клубів за інтересами.

4.6. Працівники бібліотеки систематично здійснюють контроль за своєчасним поверненням до бібліотеки виданих користувачам документів.

4.7. Працівниками бібліотеки враховуються читацькі запити при формуванні фонду, проведенні масових заходів, запровадженні нових бібліотечних послуг та сервісів з використанням віддалених інформаційних ресурсів та інноваційних технологій тощо.

4.8. Статитстичний облік кількості користувачів здійснюється Бібліотекою щороку. До облікових даних вноситься інформація про користувачів, які протягом звітного періоду звернулись до бібліотеки не менше одного разу.

4.9. Бібліотека публікує звіти про свою діяльність на власному веб-сайті (https://library.kr.ua).

Правила користування…" затверджені

Наказом по комунальному закладу «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського» від 16 серпня 2017 року № 95.

Додаток В

Звіт

про діяльність комунального закладу «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського у 2024 році

Основні показники виробничої діяльності

Найменування показників	***план***	***виконання***	**%**
Кількість користувачів	36000	**39217**	**109%**
Відвідування бібліотеки	170000	**182626**	**108%**
Видача документів	700000	**716196**	**102%**

Основні показники звітного періоду перевиконані. За єдиною реєстрацією до бібліотеки записано 12089 користувачів – 101 % від плану.

Фонди бібліотеки поповнились на 4818 документів, 86% українською мовою. Працівниками сектору обмінних фондів розподілене по бібліотеках області 6137 примірників книжкової продукції. За бюджетні кошти здійснено придбання 444 примірника книг, передплату на ІІ півріччя 2024 року та 177 назв періодичних видань на І півріччя 2024 року. Станом на 01 січня 2025 року бібліотечні фонди .

За 2024 рік працівниками відділів обслуговування бібліотеки надано читачам 15861 бібліографічна довідка, за допомогою Інтернет виконано 4066 довідок, а також 673 довідки з електронного урядування.

З січня по грудень працівниками структурних підрозділів бібліотеки було проведено 3335 масових заходи з популяризації документів, інформаційно – просвітницьких, дозвіллєвих, які відвідали 53800 осіб, в т. ч. з числа ВПО. Цей показник на 1265 заходів перевищує минулорічний. Також проведено 222 заходи з використанням прямих трансляцій, співглядачами яких віддалено стали 21776 учасників. Загалом відео ресурси з заходами бібліотеки на ютуб каналі та у соціальних мережах були переглянуті 56360 разів. Дитяча точка СПІЛЬНО протягом року активно працювала. Облаштування та забезпечення діяльності цього майданчика для дозвілля та розвитку дітей, активних заходів для родин з дітьми стало можливим в партнерстві з благодійним фондом «Безпечне майбутнє» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). З початку року на точці проведено 1198 заходів (майстер – класи та інтерактивні заходи), психосоціальну допомогу отримали 21448 дітей та їх батьків, в т.ч. ВПО.

Працівники бібліотеки у партнерстві з Обласним жіночим інформаційним центром під егідою Всесвітнього фонду допомоги дітям-сиротам (WWO) реалізували програму «Діти України і війна. Кропивницький». Програма WWO Children of Ukraine передбачає навчально-розвиткові заняття для дітей від трьох до шести років в інноваційному форматі Element of Play, який розробили фахівці WWO. Теми занять різноманітні: будинок і меблі, фігури, транспорт, кухня, їжа, тварини, музичні інструменти, тобто те, що діти пізнають у цьому віці. Наразі до програми долучено 8 груп дітей (3 групи – в ОУНБ ім. Д.І. Чижевського, по одній групі в ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, в МЦБС м. Кропивницького, 2 групи у Дитячій бібліотеці МЦБС м. Олександрії, з вересня почали роботу з дітьми на локації у м. Знам’янка.

Додаток Г

ЗВІТ

про діяльність комунального закладу «ОУНБ ім. Д.І. Чижевського» у 2023 році

Основні показники виробничої діяльності

Найменування показників	***план***	***виконання***	**%**
Кількість користувачів	36000	**38013**	**106%**
Відвідування бібліотеки	170000	**177309**	**104%**
Видача документів	700000	**714193**	**102%**

Основні показники звітного періоду виконані, спостерігається позитивна динаміка у порівнянні з минулим роком.

Фонди бібліотеки поповнились на 2737 документів, 83% яких становлять надходження українською мовою. До сектору обмінних фондів надійшло 9143 примірники документів з видавництв України. Розподілені по бібліотеках області 21750.

За звітний період працівниками відділів обслуговування бібліотеки надано читачам 16253 бібліографічних довідки, за допомогою Інтернет виконано 5088 довідок, в т. ч. 964 послуги з електронного урядування.

Поповнювались онлайнові ресурси бібліотеки. Протягом шести місяців опубліковано 2206 матеріалів, а саме: відеоролики, електронні презентації, віртуальні виставки, вебконференція, огляди книжних новинок тощо. Ці ресурси були переглянуті понад 566 тисяч разів. До електронних ресурсів бібліотеки: вебсайт та туристичний портал звернулось 46479 відділених користувачів, які відвідали сайт 184544 разів.

До електронних баз даних бібліотеки внесені 113030 описів, у т. ч. відредаговано 67171 електронний запис. Регіональний інформаційний ресурс КРКК поповнився на 7841 анотований опис газетних статей.

Науково-методична діяльність на початку року була сконцентрована на прийманні та аналізі річних звітів бібліотек області. Протягом року постійно проводився моніторинг діяльності бібліотек 49 територіальних громад, надавалася методична допомога щодо організації діяльності центральних бібліотек у 49 ТГ, відповідно до нового адміністративно-територіального устрою, консультування з ведення документації бібліотек як юридичних осіб, ведення звітності тощо.

Для бібліотечних фахівців області проведено 14 навчально-методичних вебінарів, у яких взяли участь 623 бібліотекара публічних бібліотек 49-ти територіальних громад.

У серпні-вересні проведено два обласних семінари-тренінги за темами: «Блогінг під час війни: нові виклики», «Арт-терапевтичні засоби відновлення під час війни». Учасниками семінарів стали 60 представників територіальних громад області: бібліотекарі, представники органів місцевого самоврядування, працівники клубів, громадські активісти, в т. ч. ВПО, що проживають на Кіровоградщині.

Додаток Д

Звіт про діяльність державних, публічних бібліотек, централізованих бібліотечних систем (ЦБС), що віднесені до сфери управління Міністерства культури і туризму України

Подають	Термін подання
Бібліотеки централізованої бібліотечної системи - ЦРБ, бібліотеки, що не входять до складу ЦБС - відділам культури і туризму районних державних адміністрацій	до 20 січня
Відділи культури і туризму районних державних адміністрацій зведену інформацію по району (місту) – Міністерству культури і мистецтв Автономної Республіки Крим, Головному управлінню культури і мистецтв Київської міської державної адміністрації, управлінню культури і туризму обласних та Севастопольської міської державних адміністрацій	до 1 лютого
Республіканські, обласні бібліотеки, центральні міські бібліотеки міст Києва та Севастополя – Міністерству культури і мистецтв Автономної Республіки Крим, Головному управлінню культури і мистецтв Київської міської державної адміністрації, управлінню культури і туризму обласних та Севастопольської міської державних адміністрацій	до 1 лютого
Національні, державні бібліотеки**,** Міністерство культури і мистецтв Автономної Республіки Крим, Головне управління культури і мистецтв Київської міської державної адміністрації, управління культури і туризму обласних та Севастопольської міської державних адміністрацій зведену інформацію по регіонах – Міністерству культури і туризму України та головним управлінням статистики в Автономній Республіці Крим, областях, місті Києві та Управлінню статистики в місті Севастополі	до 10 лютого
Міністерство культури і туризму України зведену інформацію про заклади системи Міністерства культури і туризму України та по регіонах – Державному комітету статистики України	до 15 березня

Респондент
Найменування__КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД „ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ.Д.І.ЧИЖЕВСЬКОГО”

2

І. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА

Код рядка	Загальна площа приміщень бібліотеки (кв. м)	У т. ч.		Кількість пунктів бібліотечного обслуговування (од.)	Кількість місць	Характеристика приміщення				Кількість технічних			Засоби зв’язку	
						майнова		технічна		оргтехніка				
		для зберігання фондів	для обслуговуван ня			на праві оперативного управління	орендоване	потребує капітального ремонту	аварійне	комп’ютери	копіювально-розмножувал	мультимедійне обладнання	кількість телефонних номерів	кількість факсів

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
01	8313	3098	2043	1	380	1	-	1	-	135	41	23	2	1

II. КОРИСТУВАЧІ, ВІДВІДУВАННЯ, ЗВЕРНЕННЯ ДО БІБЛІОТЕКИ
(тис. осіб з одним знаком після коми)

Код рядка	Кількість користувачів протягом року (усього)	Кількість зареєстрованих користувачів, згідно з єдиною реєстраційною картотекою (протягом року)	Кількість зареєстрованих користувачів за віком					Кількість відвідувань бібліотеки протягом року (усього)	У т.ч.	
			до 15 років	у т.ч. до 7 років	15 – 17 років	18-21 рік	від 22 років		кількість звернень на веб-сайт бібліотеки	Кількість відвідувань масових заходів, організованих бібліотекою
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
01	38,0	12,1	0,4	-	0,3	5,3	6,1	223,8	46,5	38,4

Продовження форми №6 - НК

ІІІ. ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДІВ
(тис. примірників з двома знаками після коми)

Назва	Код рядка	Усього документів бібліотечного фонду (сума гр..2- 5)	Із загальної кількості примірників									
			за видами				за мовами					
			книги	періодичні	аудіовізуальні матеріали	електронні видання	українською	російською	мовами національних меншин (указати)			іноземними мовами
									болгарською, польською			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Надійшло примірників	01	2,73	1,97	0,76	-	-	2,26	0,37	0,04	-	-	0,06
Вибуло примірників	02	10,32	9,95	0,37	-	-	1,55	8,77	-	-	-	-
На кінець звітного року (усього)	03	771,87	547,11	207,73	11,46	5,57	215,40	515,83	0,50	-	-	40,14
Видано примірників (усього)	04	714,20	423,23	290,14	0,16	0,67	554,38	92,28	-	-	-	67,54
з них дітям до 15 років	05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IV. ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ. МІЖБІБЛІОТЕЧНИЙ АБОНЕМЕНТ

..	Електронні ресурси		Інформаційне обслуговування			Міжбібліотечний абонемент		
	обсяг власних електронних -баз даних (тис. записів) -бібліографічних-	з них записів у електронному каталозі	Загальна кількість користувачів (усього осіб)	з них індивідуальних	Загальна кількість звернень (задоволених запитів)	кількість користувачів міжбібліотечного абонементу (абонентів)	кількість виданих документів іншим бібліотекам	кількість отриманих документів з інших
А	1	2	3	4	5	6	7	8
01	1491,06	1360,1	6029	21	16253	2	41	7

V. ПЕРСОНАЛ БІБЛІОТЕКИ

[illegible]	Загальна кількість працівників (осіб)	Кількість працівників бібліотеки	З них мають освіту				Кількість працівників бібліотек, які мають стаж бібліотечної роботи				Із загальної кількості працівників бібліотек (гр. 2) працюють	
			повну вищу	у т. ч. вищу спеціальну	базову вищу	у т. ч. спеціальну	до 3 років	3-9 років	10 – 20 років	понад 20 років	повний робочий день	неповний робочий
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
01	126	91	77	35	14	11	10	12	18	51	89	2

VI. НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ

(тис. грн. з одним знаком після коми)

	Загальна сума надходжень за рік (гр..2-7)	У т.ч.								
		кошти загального фонду					кошти спеціального фонду			
		усього	з них				усього	з них		
			на оплату праці	на комплектування фондів	на поточний і капітальний ремонти	на придбання основних засобів		надання платних послуг	благодійні, спонсорські внески	інші джер
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
01	20975,5	20472,3	14555,5	237,4	339,8	0	503,2	79,9	200,3	223

В и к о	З них	Залишок

ристання коштів (тис. грн.)	на оплату праці	на комплек- тування	у т.ч. за рахунок коштів	на поточний і капітальн ий ремонти	у т.ч. за рахунок	на основних засобів	у т.ч. за рахунок коштів	коштів спеціально фонду на кінець року (тис. грн.)
11	12	13	14	15	16	17	18	19
20975,1	14572,8	425,8	237,4	363,4	339,8	12,0	0	83,4